

N.S. Chrusjtjovs ("hemliga") tal vid Sovjetunionens Kommunistiska Partis 20:e kongress

Om personkulten kring Stalin och dess följder.

25 februari 1956

[Se även lästipsen allra sist]

Kamrater! I Centralkommitténs verksamhetsberättelse till partiets 20:e kongress, i en rad inlägg från kongressombuden och på SUKPs CKs plenarmöten har det redan talats en hel del om personkulten och dess skadliga följder.

Efter Stalins död har partiets Centralkommitté strängt börjat hålla fast vid och konsekvent genomföra en linje som går ut på att förklara det oacceptabla i, samt det för marxismen-leninismens anda helt främmande, att en enskild person höjs till skyarna, att personen i fråga framställs som ett slags supermänniska med övermänskliga egenskaper, nästan som en gud.

En sådan övermänniska sägs vara allvetande, allseende, tänker för alla, kan göra allt och är ofelbar i alla sina handlingar. Den uppfattningen om en viss människa, konkret talat – om Stalin, odlades hos oss under många år.

Detta anförande ställer sig inte uppgiften att göra en allsidig utvärdering av Stalins liv och verk. Redan under Stalins livstid skrevs tillräckligt många böcker, broschyrer och forskningsarbeten om hans förtjänster. Allmänt känd är den roll som Stalin spelade vid förberedelserna till och genomförandet av den socialistiska revolutionen, i inbördeskriget, i kampen för att bygga socialismen i vårt land.

Detta känner alla till. Nu handlar det i stället om en fråga av enorm betydelse för partiet i dag och i framtiden – det handlar om hur personkulten kring Stalin uppstod och hur denna under vissa förhållanden förvandlades till en källa för de allra största och synnerligen svåra förvrängningar av partiets principer, partidemokratin och all revolutionär rättsuppfattning. Dessutom, vilket inte alla ännu kan föreställa sig – vad personkulten i praktiken ledde till, vilken väldig skada som åsamkades oss genom att principen om kollektivt ledarskap i partiet kränktes och genom att en allomfattande och obegränsad makt koncentrerades i händerna på en enda person.

Partiets Centralkommitté anser det nödvändigt att framlägga material kring denna fråga inför ombuden på Sovjetunionens kommunistiska partis 20:e kongress.

Tillåt mig först påminna om hur strängt marxismen-leninismens klassiker fördömde varje uttryck för personkult. I ett brev till den tyske politikern Wilhelm Blos förklarade Marx:

”På grund av min avsky för varje personkult tillät jag under Internationalens existens aldrig något offentligtgörande av de många uttalanden från olika länder,

vari man berömde mina förtjänster och med vilka man tråkade ut mig – ibland besvarade jag dem inte ens, möjligen att jag någon gång redovisade dem. Engels och mitt första framträdande i kommunisternas hemliga sällskap ägde rum på det villkoret, att man ur stadgarna skulle stryka allt som kunde bidra till en vidskeplig beundran för auktoriteter (Lasalle gjorde senare precis tvärtom)” (Samlade verk av K. Marx och F. Engels, b. XXVI, första upplagan, sid. 487-488, ryska).

Något senare skrev Engels: ”Såväl Marx som jag var alltid motståndare till att offentligt visa upp enskilda personer, med undantag av fall då detta kunde ha något större syfte; och mest av allt var vi emot sådana uppvisningar gällande våra personliga liv” (item b. XXVIII, sid. 385).

Det är välkänt att det revolutionära geniet Vladimir Iljitj Lenin visade den allra största anspråkslöshet. Lenin framhöll ständigt folkets roll som historiens skapare, partiets ledande och organisatoriska roll såsom varande en levande och självständig organism, framhöll Centralkommitténs roll.

Marxismen förnekar inte den roll som arbetarklassens ledare har för den revolutionära befrielseörelsen. Samtidigt som Lenin erkände den roll massornas ledare och organisatörer har, förde han en skoningslös kamp mot socialistrevolutionärernas för marxismen helt främmande åsikter om ”hjältar” och en ”pöbel”, mot försöken att ställa ”hjälten” i motsättning till massorna och folket.

Lenin lärde oss, att partiets styrka sitter i en obrottslig förbindelse med massorna, i att folket – arbetare, bönder, intelligentian – går jämsides med partiet. ”Endast den kan segra och behålla makten – sade Lenin – som tror på folket, som sänker sig ned i den levande folkliga kreativitetens källa” (Samlade verk b. 26, sid. 259).

(I talet avses hela tiden 4:e ryska utgåvan av V.I. Lenins Samlade verk. *Red.*)

Lenin talade stolt om det bolsjevikiska, kommunistiska partiet som folkets ledare och lärare, han ville att medvetna arbetare, att hans parti skulle avgöra alla de viktigaste frågorna och förklarade ”det litar vi på, i det ser vi vår tids klokskap, ärlighet och samvete” (Saml. verk, b. 25. sid. 239).

Lenin var resolut emot varje försök att förringa eller försvaga partiets ledande roll i det sovjetiska statssystemet. Han utarbetade bolsjevikiska principer för partiets ledning och normer för partilivet samt underströk, att högsta principen för partiets ledning är dess kollektivitet. Redan åren före revolutionen betecknade han CK som partiets kollektiva ledarskap. ”Partiprinciperna gäller från kongress till kongress och det är Centralkommittén som uttolkar dem” (Saml. verk, b. 13, sid. 116).

Vladimir Iljitj betonade den roll partiets Centralkommitté har och påpekade: ”Vår CK har blivit en strängt centraliserad grupp med stor auktoritet” (Saml. verk, b. 33, sid. 443). Så länge Lenin ännu levde var Centralkommittén verkligen ett uttryck för partiets och landets kollektiva ledarskap.

Som militant marxist och revolutionär, vilken alltid var oförsonlig i principiella frågor, försökte Lenin dock aldrig påtvinga medkämparna sina egna åsikter. I stället gick han in för att övertyga och tålmodigt förklara sina åsikter för andra. Lenin gav alltid noga akt på hur normerna för partilivet efterlevdes, hur partistadgarna följdes och kallade till partikongresser och CK-plena på utsatt tid.

Förutom allt det betydelsefulla som V.I Lenin gjorde för arbetarklassens och de arbetande böndernas seger, för vårt partis seger och för realiserandet av den vetenskapliga kommunismen, visade sig hans skarpsinne också däri, att han tidigt noterade Stalins negativa egenskaper som senare skulle få svåra konsekvenser. Orolig för partiets och sovjetstatens framtid gjorde Lenin en helt riktig personbeskrivning av Stalin och påpekade, att partiets ledning måste granska frågan om att avlägsna Stalin från posten som generalsekreterare, eftersom Stalin är alltför råbarkad, otillräckligt lyhörd visavi partikamraterna, nyckfull och en maktmissbrukare.

I december 1922 skrev Vladimir Iljitj följande till partiets ordinarie kongress: ”Kamrat Stalin har, sedan han valts till generalsekreterare, koncentrerat en gränslös makt i sina händer och jag är inte säker på att han alltid förmår handskas tillräckligt varsamt med denna makt”. Detta brev – som är ett politiskt dokument av yttersta vikt och känt i partiets historia som Lenins testamente – har delats ut till ombuden på partiets 20:e kongress. Alla har ni läst det och kommer säkerligen att göra det om och om igen. Tänk igenom dessa enkla leninska ord som uttrycker Vladimir Iljitjs omsorg om partiet, om folket, om staten, om den fortsatta inriktningen för partiets politik. Vladimir Iljitj sade då: ”Stalin är alltför råbarkad och denna brist, som är helt uthärdlig i vår krets och i umgänget mellan oss kommunister, blir helt oacceptabel på hans post som partiets generalsekreterare. Därför föreslår jag kamraterna att noga tänka ut ett sätt att avlägsna Stalin från denna post och att i hans ställe utse en annan person, som i alla andra avseenden bara skiljer sig från kamrat Stalin på ett avgörande sätt, nämligen genom att vara mera tålmodig, mera lojal, mera hövlig och mera lyhörd gentemot kamrater, mindre nyckfull och så vidare”.

Detta dokument från Lenin lästes upp för ombuden på 8:e partikongressen, vilka också diskuterade frågan om att avlägsna Stalin från posten som generalsekreterare. Ombuden beslöt dock att Stalin skulle bli kvar på den posten, eftersom de förutsatte att han skulle ta till sig Vladimir Iljitjs kritiska anmärkningar och förmå rätta till de brister som så allvarligt oroade Lenin.

Kamrater! Jag anser det nödvändigt att här rapportera för partikongressen om två nyfunna dokument, vilka kompletterar den personbeskrivning av Stalin som Vladimir Iljitj gjorde i sitt ”testamente”. Dessa dokument är dels ett brev från Nadezjda Konstantinovna Krupskaja till Politbyråns dåvarande ordförande Lev

Kamenjev och dels ett personligt brev från Vladimir Iljitj Lenin till Stalin. Jag ska här läsa upp dessa dokument:

1. N.K. Krupskajas brev: "Lev Borisovitj, med anledning av det korta brev jag skrev dikterat av Vlad. Iljitj med läkarnas tillåtelse. Stalin ringde upp mig igår och skällde ut mig å det grövsta. Jag är ingen nykomling i partiet. Under alla 30 år har jag inte från någon kamrat hört ett enda grovt ord, partiets intressen och Iljitj är mig inte mindre kära än de är för Stalin. Nu behöver jag ett maximum av självbehärskning. Vad det går och inte går att prata med Iljitj om känner jag bättre än vilken läkare som helst, eftersom jag vet vad som oroar eller inte oroar honom, i varje fall vet jag det bättre än Stalin. Jag vänder mig till er och Grigorij som är nära vänner till V.I. och ber er skydda mig mot denna grova inblandning i privatlivet, mot dessa ovärdiga förolämpningar och hot. Jag betvivlar inte att partiets kontrollkommission, som Stalin tycker sig kunna hota med, kan fatta ett enhälligt beslut i frågan, men jag har varken kraft eller tid att öda på denna enfaldiga intrig. Jag är också levande och mina nerver är spända till det yttersta.

N. Krupskaja"

Detta brev skrev Nadezjda Konstantinovna 23 december 1922. Två och en halv månad senare, i mars 1923, skickade Vladimir Iljitj Lenin följande brev till Stalin:

2. V.I Lenins brev:

"Till kamrat Stalin

Kopia till Kamenjev och Zinovjev

Ärade kamrat Stalin,

Ni har haft råheten att kalla min hustru till telefon och sedan ösa ovet över henne. Även om hon inför Er gick med på att glömma det sagda har inte desto mindre Zinovjev och Kamenjev genom henne fått reda på det inträffade. Jag är inte beredd att så lätt glömma vad som gjorts mot mig, nog sagt om det, men vad som gjorts mot min hustru anser jag vara gjort också mot mig. Därför ber jag Er överväga om Ni är beredd att ta tillbaka det sagda och be om ursäkt, eller om Ni föredrar att bryta våra förbindelser. (*Rörelse i salen*)

Högaktningsfullt Lenin

5 mars 1923".

Kamrater! Jag ska inte kommentera dessa dokument. De talar tillräckligt bra för sig själva. Om Stalin kunde uppföra sig så medan Lenin ännu var i livet, kunde tillåta sig en sådan hållning till Nadezjda Konstantinovna Krupskaja, vilken partiet känner så väl och uppskattar så högt som Lenins trogna vän och en aktiv kämpe för vårt partis sak allt sedan dess tillkomst, kan man gott föreställa sig hur Stalin behandlade andra medarbetare. Dessa hans negativa egenskaper utvecklades allt mer och mer och under hans sista år hade de tagit en helt oacceptabel vändning.

Som senare händelser visade var inte Lenins farhågor ogrundade. Första tiden efter Lenins död tog Stalin viss hänsyn till Lenins påpekanden, men började senare helt ignorera Vladimir Iljitjs allvarliga varningar. Om vi analyserar hur Stalin i praktiken ledde partiet och landet, om vi tänker efter vad Stalin tillät sig göra, inser vi till fullo hur riktiga Lenins farhågor var. De negativa drag som under Lenin bara framträdde i sin embryonala form, utvecklades under de sista åren till ett allvarligt maktmissbruk från Stalins sida, vilket förorsakade partiet omätliga skador.

Vi måste seriöst reda ut och på ett riktigt sätt analysera den här frågan för att kunna utesluta varje möjlighet, att något ens tillnärmelsevis liknande det som skedde under Stalin ska kunna återupprepas, ty Stalin visade ett totalt ointresse för frågan om kollektivitet i ledning och arbete, tillät grova bestraffningar riktade mot alla som inte bara motsade honom, utan också mot dem han i sin nyckfullhet och despotism ansåg motsatte sig hans direktiv. Han agerade inte genom att försöka övertyga, förklara eller genom ett minutiöst arbete med människor, utan genom att påtvinga dem sina direktiv och genom att ställa krav på att de utan förbehåll skulle böja sig för hans mening. Den som motsatte sig detta, eller försökte underbygga sin ståndpunkt eller bara bevisa sin redbarhet, var dömd till uteslutning ur ledningskollektivet med påföljande moraliska eller fysiska förintelse. Detta visade sig särskilt tydligt under perioden efter 17:e partikongressen, då många hederliga och kommunismens sak hängivna, såväl framträdande som vanliga enkla parti-arbetare, föll offer för Stalins despotism.

Det måste sägas här att partiet den tiden förde en omfattande kamp mot trotskister, högeravvikare, borgerliga nationalister och krossade alla leninismens fiender ideologiskt. Denna ideologiska kamp drevs framgångsrikt och under kampen stärktes och härdades partiet ytterligare. Det var här som Stalin spelade sin positiva roll. Partiet förde en omfattande ideologisk och politisk kamp mot människor i de egna leden, vilka hade trätt fram med antileninistiska uppfattningar och politiska linjer fientliga till partiets och socialismens sak. Det var en hårdnackad och komplicerad men helt nödvändig kamp, ty det trotskistisk-zinovjevitiska blockets och buchariniternas politiska linjer skulle de facto ha lett till en restauration av kapitalismen och till kapitulation inför världsbourgeoisien.

Låt oss blott för en minut föreställa oss hur det hade blivit om högeravvikarnas politiska linje hade segrat i vårt parti 1928-1929, om det hade satsats på en ”bomullsindustrialisering”, satsats på kulaker och på liknande. Vi skulle då inte haft en mäktig tungindustri, inte haft kollektivjordbruk, vi hade stått vapenlösa och värnlösa inför den kapitalistiska omgivningen.

Det var därför partiet bedrev en så oförsonlig kamp utifrån ideologiska positioner och förklarade för alla partimedlemmar och de partilösa massorna vari faran av den trotskistiska oppositionens och högerns antileninistiska angrepp bestod. Det var därför detta väldiga arbete för att förklara partilinjen bar frukt och såväl trotskister

som högeropportunisterna blev politiskt isolerade, därför som en överväldigande majoritet i partiet stödde den leninska linjen, som partiet kunde entusiasmera och organisera de arbetande för att genomföra partilinjen, för att bygga socialismen.

En omständighet förtjänar här att uppmärksammas, nämligen att det inte vidtogs några extrema repressalieåtgärder mot motståndarna ens när kampen mot trotskister, zinovjeviter och buchariniter stod som hetast. Kampen fördes på ett ideologiskt plan. Men några år senare, när socialismen i huvudsak redan hade byggts upp i vårt land, när i princip alla utsugarklasser var borta, när sovjetsamhällets sociala struktur radikalt hade förändrats, när den sociala basen för fientliga partier, politiska strömningar och grupperingar raskt hade smält samman, när partiets ideologiska fiender sedan lång tid var politiskt krossade – ja, det var då som repressionen mot dem sattes in.

Det var just under den perioden (åren 1935-1937-1938) det blev praxis med statsorganiserade repressalier, först mot leninismens motståndare – mot trotskisterna, zinovjeviterna och buchariniterna, vilka partiet ju sedan länge hade krossat politiskt – och därefter även mot många hederliga kommunister, mot partikadrer som på sina axlar hade burit inbördeskriget, de första svåra åren av industrialisering och kollektivisering, aktivt hade slagits mot trotskister och högeravvikare, kämpat för partiets leninska linje.

Stalin uppfann termen ”folkfiende”. Denna term befriar omedelbart alla från behovet av varje slags bevis för att en människa eller grupp av människor är ideologiskt suspekt i sin polemik. Den gav fritt spelutrymme för att vidta vad som helst mot varje människa som på ena eller andra sättet inte var överens med Stalin, som bara var misstänkt för fientliga avsikter, var och en som helt enkelt bara var förtalad, fritt fram att utsätta den personen för de hårdaste repressalier och att bryta mot den revolutionära rättsuppfattningen.

Begreppet ”folkfiende” tog redan de facto bort och uteslöt varje möjlighet att föra någon idémässig kamp eller att uttrycka sin mening i den ena eller andra frågan om t.o.m. bara av rent praktisk betydelse. Det viktigaste och i praktiken enda beviset var, helt i strid med normerna för modern juridik, ett ”erkännande” från den anklagade själv, varvid det vid senare kontroll visat sig att ”erkännandet” framtvingades genom att den anklagade utsattes för fysisk påverkan.

Detta ledde till himmelskriande brott mot all revolutionär rättsuppfattning, till att många helt och hållet oskyldiga människor fick lida, människor som tidigare hade kämpat för partilinjen. Det måste också sägas här, att det ofta inte ens fanns tillräckligt allvarlig grund för att fysiskt förintna människor som på sin tid verkligen hade bekämpat partiets linje. Det var just för att motivera en fysisk förintelse av sådana människor som formeln ”folkfiende” uppfanns.

Många av de personer som avrättades efter att ha anklagats för att vara partiets och folkets fiender var ju personer som under V.I. Lenins livstid arbetat sida vid sida med Lenin. En del av dem hade på Lenins tid begått misstag, men trots detta satte han dem i arbete, han försökte tala dem tillrätta och strävade efter att ha dem kvar inom partidisciplinens ramar, han ville dra dem med sig.

I det här sammanhanget vill jag låta kongressombuden ta del av en opublicerad anteckning som V.I. Lenin gjorde i CKs Politbyrå i oktober 1920. För att definiera Kontrollkommissionens uppgifter skriver Lenin att kommissionen måste göras till ett ”organ för partiets samvete, för det proletära samvetet” och fortsätter: ”Som en särskild uppgift för KK rekommenderas ett uppmärksamt och individrelaterat förhållningssätt, ofta ett slags läkande behandling, visavi de representanter för den s.k. oppositionen, vilka hamnat i en psykologisk kris i samband med deras misslyckanden i sin sovjet- eller partikarriär. Vi måste försöka få dem att ta det lugnt, förklara saken för dem på ett kamratligt sätt och utan något kommenderande försöka finna dem arbeten som passar deras psykiska tillstånd, på denna punkt ge dem råd och anvisningar från CKs Organisationsbyrå och så vidare”.

Alla vet hur oförsonlig Lenin var mot marxismens ideologiska motståndare, mot dem som avvek från den rätta partilinjen. Som framgår av det upplästa dokumentet krävde Lenin samtidigt, utifrån hela sin praktik i partiets ledning, att partiet skulle ägna största uppmärksamhet åt människor som hade visat vacklan, gjort avsteg från partilinjen, men som kunde förmås att återvända till partilinjen. Lenins råd var att partiet tålmodigt skulle försöka skola dem, utan att tillgripa några extrema åtgärder.

Här visade sig Lenins visdom och hans människosyn, hans inställning till arbetet med partikadrerna. En helt annan inställning kännetecknade Stalin. Stalin var helt främmande för Lenins egenskaper – att arbeta tålmodigt med människor, att ihärdigt och samvetsgrant skola dem, att dra med sig människor utan att tvinga dem, att påverka människor genom hela kollektivets medverkan och utifrån en ideologisk position. Stalin förkastade den leninska metoden att försöka övertyga och skola och lämnade den idémässiga kampens positioner, för att i stället slå in på en väg mot administrativt tvång, massrepressaliernas väg, terrorns väg. Han agerade i allt större omfattning och allt ihärdigare med hjälp av strafforganen och bröt ofta mot existerande moralnormer och sovjetisk lag.

En persons godtycke uppmuntrade och gav tillträde för andra personers godtycke. Massomfattande arresteringar och förvisningar av tusentals och åter tusentals människor, avrättningar utan dom och normal rannsakan, gav upphov till osäkerhet bland folk, framkallade fruktan och t.o.m. förbittring.

Naturligtvis bidrog inte detta till att sammansvetsa partileden och alla skikt inom det arbetande folket, utan ledde tvärtom till att hederliga, men för Stalin obekväma partiarbetare avrättades eller på annat sätt avskars från partiet. Vårt parti kämpade

den tiden för att omsätta de leninska planerna för att bygga socialismen. Det var en ideologisk kamp. Om det i denna kamp hade visats en leninistisk inställning, en klok kombination av principiell partihållning med en lyhörd och uppmärksam relation till folk, en önskan att inte stöta bort, inte förlora folk, utan att i stället försöka dra över dem på sin sida, hade vi sannolikt inte haft dessa grova brott mot den revolutionära rättsuppfattningen, hade det inte tillämpats terrorismetoder mot många tusen människor. Då skulle extrema åtgärder ha reserverats för personer som verkligen utfört brottsliga handlingar mot det sovjetiska statskicket.

Låt oss granska några historiska fakta. Strax före Oktoberrevolutionen fanns två medlemmar av bolsjevikpartiets CK – Kamenjev och Zinovjev – som gick emot Lenins plan för ett väpnat uppror. Inte bara det – 18 oktober offentliggjorde dessa två i den mensjevikiska tidningen Novaja Zjizn en deklARATION om bolsjevikerens förberedelser för uppror och sade att de själva ansåg ett uppror vara äventyrspolitik. Kamenjev och Zinovjev avslöjade därmed inför fienden CKs beslut om uppror, att upproret hade en organisation och att det skulle äga rum den närmaste tiden.

Det var ett förräderi mot partiets sak, mot revolutionens sak. Med anledning därav skrev Lenin: ”Kamenjev och Zinovjev har till Rodzianko och Kerenskij utlämnat beslutet om väpnat uppror från sitt eget partis CK” (Saml. verk, b. 26, sid. 194). Han förslog CK att Kamenjev och Zinovjev skulle uteslutas ur partiet.

Men efter att Stora socialistiska oktoberrevolutionen ägt rum lanserade han, som bekant, Kamenjev och Zinovjev till ledande poster. Lenin lockade dem att ställa upp och utföra ansvarsfulla partiuppdrag, att aktivt arbeta i ledande parti- och sovjetorgan. Vi vet att Zinovjev och Kamenjev ännu när Lenin levde begick andra och inte så få grova misstag. I ”testamentet” varnade han för att ”oktoberepisoden med Zinovjev och Kamenjev givetvis inte var någon tillfällighet”. Men Lenin ställde aldrig frågan om att de skulle gripas, än mindre att de borde arkebuseras.

Eller låt oss ta trotskisterna som exempel. Nu, när det gått en nog så lång historisk tid, kan vi helt lugnt prata om kampen mot trotskisterna och ganska objektivt reda ut denna sak. Runt Trotskij fann ju människor som ingalunda var några gengångare från en borgerlig miljö. En del av dem kom från partiets intellektuella krets medan en annan del utgjordes av arbetare. Det vore möjligt att här nämna en hel rad personer som på sin tid stod trotskisterna nära, men dessa personer hade ju också aktivt verkat inom arbetarrörelsen före revolutionen, aktivt deltagit i den socialistiska oktoberrevolutionen, i kampen för att konsolidera denna väldiga revolutions landvinningar. Många av dem bröt också småningom med trotskismen och gick över till den leninska linjen. Var det verkligen nödvändigt att fysiskt förinta sådana människor? Vi är djup övertygade om, att därest Lenin hade levt, skulle många av dem sluppit utsättas för sådana extrema åtgärder.

Det här är bara några fakta ur historien. Men kan man verkligen säga att Lenin tvekade tillgripa de hårdaste åtgärder mot revolutionens fiender när så var befogat? Nej, det kan ingen påstå. Lenin krävde hårda tag mot revolutionens och arbetarklassens fiender och var beredd, när så var befogat, att skoningslöst vidta hårda åtgärder. Vi behöver bara nämna Lenins kamp mot socialistrevolutionärernas anti-sovjetiska resningar, mot de kontrarevolutionära kulakerna 1918 och mot andra, då Lenin utan att vackla vidtog de mest beslutsamma åtgärder gentemot fienden.

Men Lenin tillgrep dylika åtgärder bara mot verkliga klassfiender och inte mot människor som endast begått fel, som gått vilse och som partiet genom ideologisk påverkan kunde dra med sig, ja, till och med behålla i ledningen. Lenin vidtog hårda åtgärder i de mest befogade fall, när det klart handlade om utsugarklasser som ursinnigt motsatte sig revolutionen, ty när kampen verkligen gäller ”vem slår vem?” går det inte att undvika skarpa stridsformer, inte ens ett inbördeskrig.

Stalin däremot tillgrep ju de mest extrema åtgärder, massrepressalier, när revolutionen redan hade segrat, när sovjetstaten hade konsoliderats, när utsugarklasserna försvunnit och socialistiska relationer redan var etablerade inom alla sfärer av folkhushållningen, när vårt parti redan hade stärkts och härdats såväl kvantitativt som ideologiskt. I många av dessa fall visade Stalin helt klart prov på bristande tålmod, liksom brutalitet och maktmissbruk. I stället för att bevisa att han hade rätt politiskt och då mobilisera massorna, gick han ofta in för repressalier mot och fysisk förintelse av inte bara verkliga fiender, utan också människor som inte gjort något brottsligt mot partiet och sovjetmakten. Här fanns alls ingen klokskap, bara ren maktdemonstration, alltså sådant som allvarligt oroat V.I. Lenin.

Partiets centralkommitté har på senare tid, särskilt efter att vi kunde avslöja Berijas gäng, granskat en rad rättsfall som fabricerades av detta gäng. Vi har då fått se en föga tilldragande bild av grövsta godtycke i samband med ett oriktigt agerande av Stalin. Som fakta visar utnyttjade Stalin sin obegränsade makt, tillät maktmissbruk i ansenlig mängd, handlade i CKs namn utan att fråga CKs ledamöter, ja, inte ens ledamöterna i CKs Politbyrå, ofta underlät Stalin att alls informera kamraterna om beslut han enväldigt fattat i för partiet och staten mycket viktiga angelägenheter.

När vi nu granskar frågan om personkulten måste vi främst ta reda på vilken skada den tillfogade vårt partis intressen. Vladimir Iljitj Lenin betonade alltid den roll och betydelse partiet har i ledningen för arbetarnas och böndernas socialistiska stat och såg det som det viktigaste villkoret för att framgångsrikt kunna bygga socialismen i vårt land. Lenin pekade på bolsjevikpartiets enorma ansvar som sovjetstatens styrande parti och manade samtidigt till ett strängt iakttagande av alla partilivets normer, att hålla fast vid kollektiviteten i partiets och landets ledning.

Ledningens kollektivitet är framsprungen ur vårt partis själva natur, som ett parti byggt på den demokratiska centralismens grund. ”Det betyder – sade Lenin – att

alla partiets angelägenheter, direkt eller via ombud, alla partiets medlemmar, behandlas på likvärdig grund och utan varje undantag, varvid alla personer i ansvarig ställning, alla ledande kollegier, alla partiets institutioner är valbara, har rapportskyldighet och är utbytbara” (Saml. verk, b. 2, sid. 396).

Vi vet att Lenin själv visade exempel på det strängaste iakttagande av dessa principer. Det förekom inte en enda viktig fråga i vilken Lenin skulle ha fattat ett enväldigt beslut, utan att ha rådgjort med och fått godkännande från en majoritet av CKs ledamöter eller ledamöterna av CKs Politbyrå.

Även under de för vårt parti och land allra svåraste perioderna ansåg Lenin det nödvändigt att regelbundet hålla partikongresser, partikonferenser, plenarmöten med Centralkommittén, där de viktigaste frågorna diskuterades och det fattades av ledningskollektivet allsidigt bearbetade beslut.

Vi kan t.ex. påminna oss hur det var 1918, då landet hotades av ett anfall från imperialistiska interventionsarméer. Under dessa förhållanden sammankallades partiets 7:e kongress för att dryfta en enda livsviktig och brådskande fråga – den om ett fredsavtal. År 1919, mitt under brinnande inbördeskrig, sammankallas den 8:e partikongressen, där det antas ett nytt partiprogram och beslutas i så viktiga frågor som förhållandet till böndernas stora massa, hur Röda armén skulle byggas upp, frågan om partiets ledande roll i sovjeternas arbete, frågan om att förbättra partiets sociala sammansättning o.a. År 1920 inkallas 9:e partikongressen för att besluta om partiets och landets uppgifter i det ekonomiska återuppbygget. På 10:e partikongressen 1921 godkänns den av Lenin utarbetade nya ekonomiska politiken och antas den historiska partiresolutionen ”Om partiets enhet”.

Så länge Lenin levde hölls partikongresser regelbundet. Vid varje skarp sväng i partiets och landets utveckling, ansåg Lenin att det först och främst krävdes en bred diskussion inom partiet kring de grundläggande frågorna i inrikes- och utrikespolitiken, i parti- och statsbygget.

Det är i högsta grad betecknande, att Lenin adresserade sina sista artiklar, brev och anmärkningar just till partikongressen i dess egenskap av partiets högsta beslutande organ. Från kongress till kongress kunde Centralkommittén därför uppträda som ett kollektiv med stor auktoritet, ett kollektiv som självt strängt iakttog partiets principer och omsatte partiets politik i verkligheten.

Så var det under Lenins levnad. Iaktogs då dessa för vårt parti så heliga leninska principer efter det att Vladimir Iljitj gått bort?

Om partikongresser och CKs plenarmöten sammankallades mer eller mindre regelbundet under de första åren efter Lenins död, så började Stalin senare, då hans maktmissbruk blev allt tydligare, bryta mot dessa principer å det grövsta. Det blev särskilt uppenbart under de sista femton åren av hans liv.

Kan man verkligen anse det normalt, att det faktiskt gick mer än tretton år mellan partiets 18:e och 19:e kongresser, en period då vårt parti och land fick uppleva så många stora händelser? Dessa händelser hade verkligen krävt att det fattades parti-beslut i frågor rörande landets försvar under Stora fosterländska kriget och i frågor om det fredliga återuppbygget av landet efter kriget.

Inte förrän sju år efter krigsslutet samlades partikongressen. Centralkommittén inkallades nästan aldrig till plenarmöten. Det räcker med att säga att CK under alla krigsår inte kallades till ett enda plenarmöte. Det är sant att det i oktober 1941 gjordes ett försök att hålla ett CK-plenum och att CK-ledamöter från hela landet infann sig i Moskva. I två dagar väntade de att deras plenarmöte skulle inledas, men förgäves. Stalin ville inte ens träffa eller samtala med CKs ledamöter. Detta faktum säger ganska mycket om hur demoraliserad Stalin var under krigets första månader och hur högdraget och ringaktande han förhöll sig till CKs ledamöter.

Denna Stalins praxis var ett uttryck för hur mycket Stalin ignorerade normerna för partilivet, hur grovt han bröt mot Lenins princip om kollektivitet i partiledningen. Stalins godtyckliga hållning till partiet och dess Centralkommitté blev särskilt tydlig efter den 17:e partikongressen 1934.

Centralkommittén, som förfogar över många fakta vittnande om ett grovt godtycke gentemot partiets kadrer, har tidigare beslutat tillsätta en partikommission underställd CKs presidium, med uppgift att omsorgsfullt utreda frågan hur det var möjligt att massrepressalier kunde riktas mot en majoritet av dem som vid RKP(b)s 17:e partikongress 1934 valdes in som ledamöter eller suppleanter i partiets Centralkommitté. Kommissionen har gått igenom ett mycket omfattande material från NKVDs arkiv liksom många andra dokument och därvid funnit en mängd falska anklagelseakter riktade mot kommunister, akter fyllda av lögnaktiga beskyllningar och himmelskriande brott mot all socialistisk rättsuppfattning, akter vilka alla resulterade i att oskyldiga människor dömdes till undergång.

Av denna utredning framgår, att många partiarbetare, anställda i sovjeterna och ekonomer som under åren 1937-1938 utsågs till "fiender" i själva verket aldrig var några fiender, spioner eller skadegörare, att de alltid hade varit hedervärda kommunister. En del av dem, vilka inte stod ut med den bestialiska tortyr de utsattes för, skrev på akter (dikterade av förhørsledarna och förfalskarna) där de anklagade sig själva för alla möjliga slags och ofta helt osannolika förbrytelser.

Kommissionen har för CKs presidium presenterat en omfattande dokumentation om massrepressalier riktade mot ombuden till den 17:e partikongressen eller mot dem som vid denna kongress hade blivit invalda i CK. Detta material har närmare granskats av Centralkommitténs presidium.

Det har kunnat fastställas, att av de 139 personer som på den 17:e kongressen invaldes som ledamöter och suppleanter i partiets Centralkommitté, blev (huvudsak-

ligen under åren 1937-1938) 98 personer arresterade och avrättade, dvs 70 procent av dem. (*Indignerat sorl i salen*).

Vad representerade då ombuden på den 17:e partikongressen? Vi vet att 80 procent av deltagarna med beslutande rösträtt vid 17:e kongressen hade gått med i partiet under de år partiet ännu var illegalt eller under inbördeskriget, dvs fram t.o.m. 1920. Till sin sociala sammansättning bestod kongressens majoritet av arbetare (60 procent av ombuden med beslutande rösträtt).

Det är helt otänkbart att en kongress med den sammansättningen skulle ha valt en Centralkommitté, vars majoritet visade sig bestå av partifiender. Endast som en följd av att hederliga kommunister förtalades och anklagelser mot dem förfalskades, att det tilläts de grövsta brott mot all revolutionär rättsuppfattning, kunde 70 procent av Centralkommitténs ledamöter och suppleanter, vilka blivit valda av 17:e kongressen, förklaras vara partiets och folkets fiender. Det ödet drabbade inte bara CKs ledamöter utan också en majoritet av 17:e kongressens ombud. Av 1 966 kongressombud med beslutande eller rådgivande rösträtt arresterades långt mer än hälften, nämligen 1 108 personer, anklagade för kontrarevolutionära brott.¹ Redan detta enda faktum säger oss hur orimliga, vansinniga och helt förnuftsvidriga dessa beskyllningar om kontrarevolutionära brott var, när de – som vi nu vet – framställdes gentemot en majoritet av deltagarna i partiets 17:e kongress. (*Indignerat sorl i salen*).

Det behöver påminnas om att partiets 17:e kongress har gått till historien som de segrandes kongress. Till kongressombud valdes aktiva deltagare i bygget av vår socialistiska stat, många hade kämpat självuppoffrande för partiets sak i illegaliteten under åren före revolutionen och på inbördeskrigets fronter, hade modigt slagits med fienden, mer än en gång sett döden i vitögat utan att blinka.

Hur kan man alls tro att dessa människor – i en tid då trotskister, zinovjeviter och högern politiskt hade krossats, i en tid med stora segrar i det socialistiska bygget – plötsligt hade börjat ”spela dubbelspel” och gått över till socialismens fiendeläger?

Det här skedde som resultat av maktmissbruk från Stalin, då han började tillämpa massiv terror mot partiets kadrer. Varför ökade då massrepressalierna mot partiaktiven allt mer och mer efter partiets 17:e kongress? Jo, därför att Stalin vid denna tid tyckte att han befann sig så högt ovan partiet och folket, att han inte längre behövde ta hänsyn till vare sig Centralkommitténs eller partiets åsikter.

Om Stalin innan 17:e partikongressen i någon mån hade kunnat erkänna kollektivets åsikter började han, efter att trotskister, zinovjeviter och buchariniter hade krossats politiskt och då partiet och folket som resultat av denna kamp och socialismens segrar blivit allt mera sammansvetsade, ta allt mindre och mindre hänsyn till vad

¹ Av dessa sköts 848 – *Red*

Centralkommitténs ledamöter och t.o.m. vad Politbyråns ledamöter tänkte och tyckte. Stalin menade att han nu ensam förmådde besluta i alla frågor, att han behövde resten bara som statister och höll alla andra i ett tillstånd där de bara skulle lyssna till och lovprisa honom.

Efter det ondskefulla mordet på S.M. Kirov började massrepressalierna och de grova brotten mot socialistisk rättsuppfattning. Redan kvällen 1 december 1934 [alltså bara någon timme efter mordet, Ö.a.] utfärdade presidiesekreteraren i Sovjetunionens Centrala exekutivkommitté, Jenukidze, på Stalins begäran (utan beslut i Politbyrå som sammanträdde först två dagar senare) följande direktiv:

”1) De rannsakande myndigheterna skall skyndsamt väcka åtal mot de anklagade för att ha förberett eller utfört terrordåd.

2) De rättsskipande organen skall inte dröja med att utfärda domar enligt lagens strängaste straff, därest brottslingar av denna kategori begär nåd, eftersom presidiet för Sovjetunionens Centrala exekutivkommitté anser det omöjligt att ta en sådan begäran under prövning.

3) Organen inom Folkkommisariatet för inrikesärenden skall utan dröjsmål verkställa domar enligt lagens strängaste straff mot brottslingar av ovan nämnda kategori, så snart dom har fallit”.

Detta direktiv tjänade som grund för massomfattande brott mot all socialistisk rättsskipning. I många av de förfalskade akterna från dessa förundersökningar hade man lagt till orden ”förberedelse av terrordåd” och detta tillägg berövade de anklagade varje möjlighet att få en omprövning av sin sak t.o.m. i de fall, när de åtalade i själva rättssalen tog tillbaka sina avtvingade ”erkännanden” och på ett övertygande sätt tillbakavisade allt de anklagades för.

Det bör sägas att omständigheter som har att göra med mordet på kamrat Kirov fortfarande gömmer mycket som är obegripligt och gåtfullt och som därför kräver en noggrann utredning. Det finns anledning tro att Kirovs mördare Nikolajev fick hjälp av någon bland de personer som hade till uppgift att skydda Kirov. En och en halv månad före mordet greps Nikolajev för suspekt uppträdande [nära partihögkvarteret i Leningrad Ö.a], men han släpptes utan att ens kroppsvisiteras. Det är även något ytterst misstänkt med den omständigheten, att den tjekist vilken arbetade som Kirovs livvakt och som den 2 december fördes till förhör, omkom i en ”bilolycka”, medan ingen av dem som eskorterade honom fick minsta skada. Efter mordet på Kirov fick ett antal ledande medarbetare i Leningrads NKVD-avdelning sparken, samt mycket lindriga straff – för att sedan, 1937, arkebuseras. Man kan tänka sig att de avrättades för att sopa igen spåren efter kirovmordets organisatörer. *(Rörelse i salen).*

Massrepressalierna ökade snabbt i omfattning från slutet av 1936, efter att Stalin och Zjdanov den 25 september 1936 avsänt ett telegram från Sotjij [Stalins

sommarviste Ö.a.] adresserat till Kaganovitj, Molotov och övriga i Politbyrån. I detta telegram sades: ”Vi anser det absolut nödvändigt att snarast utse kamrat Jezjov till folkkommisarie för inrikesärenden. Jagoda har uppenbarligen misslyckats helt med uppgiften att avslöja det trotskistisk-zinovjevitiska blocket. OGPU har förhalat ärendet i fyra år. Detta är ett samtalsämne bland alla partiarbetare och flertalet regionala NKVD-medarbetare”.

Det kanske ska sägas här, att Stalin ju aldrig träffade några partiarbetare, varför han knappast kunde veta något om vad de tyckte och tänkte. Stalins påstående att NKVD ”förhalat ärendet i fyra år”, dvs dröjt med att tillgripa massrepressalier och att man nu snabbt ”måste ta igen” den tid som gått förlorad, tolkades bokstavligen av NKVD-medarbetarna sålunda, att man omedelbart måste dra igång massomfattande arresteringar och avrättningar. Det behöver kanske nämnas att detta direktiv pådyvlades RKP(b)s CKs plenarmöte i februari-mars 1937. Mötet antog en resolution efter Jezjovs anförande under rubriken ”Lärdomar av de japansk-tysk-trotskistiska agenternas sabotage, subversiva verksamhet och spionage”. I resolutionen heter det bl.a. följande: ”RKP(b)s CK-plenum anser, att alla fakta som framkommit under utredningen om det antisovjetiska trotskistiska centret och dess lokala anhängare talar för, att NKVD förhalat avslöjandet av dessa de ondskefullaste av folkets fiender i minst 4 år”.

Massrepressalierna genomfördes den här tiden under stridsropet ”kamp mot trotskismen”. Utgjorde då trotskisterna vid denna tid verkligen en så allvarlig fara för vårt parti och sovjetstaten? Vi kanske ska dra oss till minnes att det [vid en partiomröstning Ö.a] strax innan 15:e kongressen 1927, var endast 4 tusen partimedlemmar som stödde den trotskistisk-zinovjevitiska oppositionen, medan 724 tusen röstade för partilinjen. Under de tio år som 1937 förflutit sedan 15:e partikongressen hade trotskismen krossats fullständigt, många f.d. trotskister tagit avstånd från sina tidigare åsikter och många av dem arbetade nu inom olika delar av det socialistiska bygget. Under dessa förhållanden då socialismen hade segrat fanns det i vårt land ingen grund för någon massterror riktad mot trotskister.

I Stalins anförande på CKs plenarmöte i februari-mars 1937 ”Om brister i partiarbetet och åtgärder för att likvidera trotskistiska och andra dubbelspelare”, gjorde han ett försök att teoretiskt underbygga massrepressaliernas politik under förvändning, att klasskampen skärps mer och mer i takt med att vi närmar oss socialismen. Stalin påstod att det var vad historien och Lenin hade lärt oss.

I själva verket ansåg Lenin att användande av revolutionärt våld framkallas av behovet att trycka tillbaka motståndet från utsugarklasser och han sade detta i en period när det fanns utsugarklasser och dessa var starka. Så fort det politiska läget i landet hade förbättrats, så fort Röda armén i januari 1920 hade intagit Rostov och noterat sin största seger över Denikin, gav Lenin anvisningar till Dzerzjinskij om att avskaffa massterrorn och dödsstraffet. Lenin motiverade denna sovjetmaktens

viktiga politiska åtgärd på följande sätt på Centrala exekutivkommitténs sammanträde 2 februari 1920:

”Det var Ententens terror som tvingades oss till terror när världens mäktigaste stater kastade sig över oss med sina krigshäror och inte drog sig för någonting. Vi skulle inte klarat oss ens i två dagar om vi inte besvarat officerarnas och vitgardisternas försök på det mest skoningslösa sätt, vilket betydde terror, men det var Ententens terroristiska metoder som tvingade oss till detta. Och så fort vi hade vunnit den avgörande striden, redan före krigsslutet, direkt efter att Rostov intagits, slutade vi använda oss av dödsstraff och visade därmed att vi håller fast vid det egna programmet precis som vi lovat. Vi säger att användande av våld har som uppgift att trycka tillbaka utsugarna, att trycka tillbaka godsägare och kapitalister och att vi avstår från alla undantagsåtgärder så fort den frågan är avklarad. Vi har bevisat det i handling” (Saml. verk, b. 30, sid. 303-304).

Stalin gjorde avsteg från dessa direkta och klara programförklaringar. Efter att alla utsugarklasser redan hade likviderats i vårt land och det inte längre fanns någon som helst seriöst menad grund för att använda undantagsåtgärder, för massterror – styrde Stalin partiet och NKVD-organen mot massterror. Denna terror var de facto inte riktad mot resterna av de slagna utsugarklasserna, utan mot hederliga parti- och sovjetkadrer, mot vilka det riktades lögnaktiga, smädande och helt absurda beskyllningar om ”dubbelspel”, ”spionage”, ”skadegörelse” och förberedelser för något slags ”attentat” m.m.

På CKs plenarmöte i februari-mars 1937 gjordes inlägg från en rad CK-medlemmar, vari dessa uttalade sina tvivelsmål om det riktiga i att starta massiva repressalier under förevändningen ”kamp mot dubbelspelare”. Tydligast framkom tvivelsmålen i kamrat Postysjevs inlägg. Han sade så här:

”Jag har funderat en del över det här: Det har gått så många år av hård kamp, ruttna partimedlemmar har brutit samman eller gått över till fienderna, de friska har fortsatt att slåss för partiets sak. Det har varit år av industrialisering och kollektivisering. När jag genomlevde dessa hårda år hade jag aldrig kunnat tänka mig, att Karpov och liknande kamrater skulle hamna i fiendeläget. (Karpov var en medarbetare i partiets CK i Ukraina, en man som Postysjev kände väl). Men enligt vittnesmål skulle Karpov ha blivit värvad av trotskisterna 1934. Jag tror personligen att en förnuftig partimedlem, som gått den långa vägen av hård kamp mot partiets fiender, kamp för socialismen, knappast hamnar i fiendens läger år 1934. Jag tror inte på det här... Jag kan bara inte föreställa mig hur någon kan gå igenom alla de svåra åren tillsammans med partiet för att sedan, 1934, gå över till trotskisterna. Det är något konstigt med det här...”. (*Rörelse i salen*).

Genom att tillämpa Stalins tes om att ju närmare landet kom socialismen, desto fler skulle fienderna bli, genom att utnyttja den resolution som antogs vid CKs plenar-

möte i februari-mars 1937 i enlighet med Jezjovs rapport, kunde provokatörer som nästlat sig in i statssäkerhetsorganen, liksom samvetslösa karriärister, i partiets namn dölja en massomfattande terror riktad mot partiets och sovjetstatens kadrer, mot vanliga enkla sovjetmedborgare. Det räcker att nämna, att antalet personer som greps anklagade för kontrarevolutionära brott mer än tiodubblades 1937 jämfört med 1936.

Vi vet att det förekom grova övergrepp också visavi ledande partiarbetare. De partistadgar som antogs på den 17:e kongressen utgick från de anvisningar Lenin skissat på inför partiets 10:e kongress.

Stadgarna sade i klartext, att det för en så extrem åtgärd som att ur partiet utesluta personer som blivit invalda som ledamöter eller suppleanter i partiets Centralkommitté eller som ledamöter i Partiets kontrollkommission ”krävs att CK kallas till plenarmöte och att alla dess ledamöter och suppleanter liksom kontrollkommissionens ledamöter blir kallade”, samt att en uteslutning av ledamot eller suppleant i CK bara får ske på villkor, att detta gemensamma möte med ansvariga ledare för partiet, med tvåtredjedels majoritet finner åtgärden nödvändig.

En majoritet av de personer vilka vid 17:e kongressen invaldes som ledamöter eller suppleanter i CK och som åren 1937-1938 arresterades, blev också helt i strid med stadgarna uteslutna ur partiet, ty frågan om deras uteslutning ställdes aldrig till diskussion på något plenarmöte med CK.

Nu när ett antal akter gällande dessa förmenta ”spioner” och ”skadegörare” granskats på nytt, har det kunnat fastställas att akterna är rena förfalskningar. De erkännanden som kom från många av dem vilka gripits för fientlig verksamhet, hade framtingats genom grym och omänsklig tortyr. Enligt ledamöter i den tidens Politbyrå underlät Stalin samtidigt att upplysa dem om, att en rad politiskt verk samma personer i Militärkollegiets domstol tagit tillbaka sina vittnesmål och begärt en objektiv prövning av sina fall. Det fanns ganska många som hade gjort detta och Stalin visste tveklöst att så hade skett.

CK anser sig inför kongressen behöva rapportera om en rad av dessa förfalskade ”affärer”, gällande CK-ledamöter vilka blev invalda på den 17:e partikongressen.

Ett exempel på en provokation av nedrigaste slag, på ondskefull förfalskning och på kriminella brott mot all revolutionär rättsuppfattning, är det fall som gäller förre suppleanten i CKs Politbyrå, en av partiets och sovjetstatens mest kända företrädare, kamrat Eiche, partimedlem sedan 1905. (*Rörelse i salen*).

Kamrat Eiche arresterades 29 april 1938 utifrån en dossier fylld av falska beskyllningar, samt utan något godkännande från Sovjetunionens Riksåklagare. Det godkännandet kom först 15 månader efter arresteringen. Förundersökningen gällande kamrat Eiche gjordes i en situation präglad av de grävsta brott mot sovjetisk rättsskipning, godtycke och falska angivelser. Under tortyr tvingades

Eiche underteckna av förhørsledarna i förväg skrivna förhørsprotokoll, där han pekade ut sig själv och en rad andra framstående parti- och sovjetarbetare som skyldiga till antisovjetisk verksamhet.

Den 1 oktober 1939 skriver Eiche en appellation adresserad till Stalin, vari han kategoriskt förnekar sin skuld och begär att Stalin själv ska granska fallet. I sin utsago skriver han bland annat:

”Det finns ingen bittrare plåga än att sitta i fängelse under ett samhällsskick som du själv alltid kämpat för”. Eiches andra appellation, skriven till Stalin 27 oktober 1939, har också bevarats. Stödd på fakta tillbakavisar han här på ett övertygande sätt alla mot honom riktade falska beskyllningar och visar att dessa provokatoriska anklagelser måste, å ena sidan, vara ett verk av verkliga trotskister, vars gripande han sanktionerat i egenskap av förste sekreterare i partiets Västsibiriska regionala organisation, för vilket dessa nu sammansvurit sig för att hämnas på honom, samt å andra sidan resultatet av smutsigt falskspel och påhitt från förhørsledarna. I sin utsago skriver Eiche bl.a. följande:

”Den 25 oktober i år fick jag veta att förundersökningen om mitt fall nu var avslutad och jag fick möjligheter att läsa förundersökningsmaterialet. Om jag vore skyldig till ens en hundradel av något av det jag anklagas för, skulle jag inte ha modet att vända mig till Er med denna förklaring kort före min död, men jag har inte begått något av de brott jag åtalas för och har aldrig ens hyst sådana gemena tankar. Jag har aldrig i hela mitt liv sagt Er ens ett halvt ord osanning och jag ljuger inte heller nu, när jag befinner mig med båda fötterna i graven. Hela mitt ärende är ett skolexempel på en provokation, på förtal och brott mot de mest elementära grunderna för all revolutionär rättsuppfattning...

... De vittnesmål som finns i förundersökningen och vilka pekar ut mig som skyldig är inte bara tarvliga, utan innehåller dessutom en hel rad moment vilka baktalar RKP(b)s CK och Folkkommisariernas råd, ty en del riktiga beslut som fattades där utan min medverkan eller ibland ens min närvaro, framställs nu som skadliga handlingar från en kontrarevolutionär organisation – på förslag av mig.

Nu övergår jag till den skamligaste sidan i mitt liv och min verkligt stora skuld inför partiet och inför Er. Det gäller mina erkännanden om kontrarevolutionär verksamhet. Saken är den att jag inte stod ut med den tortyr jag utsattes för av Usjakov och Nikolajev, främst den förstnämnde, som enkelt förstod att utnyttja det faktum att jag efter ett brott i ryggraden hade en outhärdlig smärta och att de därför lätt kunde tvinga mig att förtala mig själv och andra människor.

Flertalet av mina vittnesmål viskades till eller dikterades för mig av Usjakov och resten skrev jag ur minnet från NKVD-material om Västra Sibirien, dvs alla fakta som fanns i NKVD-materialen tillskrev jag min egen utsago. Om det i den av Usjakov och mig underskrivna amsagan fanns något som inte riktigt gick ihop,

tvingades jag underteckna en annan variant. Så var det med Ruchimovitj, som först antecknades för ett reservcenter, varefter man utan att meddela mig strök hans namn; så var det med ordföranden för det reservcenter Bucharin påstods ha byggt upp 1935. Först skrev jag mig själv på den posten, sedan sade man att jag borde skriva Mezjlauk i stället, och mycket annat liknande...

... Jag ber och bönfäller Er att låta göra en ny utredning av mitt fall, inte för att vara barmhärtig mot mig, utan för att avslöja denna nedriga provokation, som likt en orm har omslingrat många människor, bl.a. på grund av mitt vankelmod och brottsliga angiveri på falska grunder. Jag har aldrig förrått varken Er eller partiet. Jag vet att jag dör på grund av ett nedrigt och gement arbete utfört av partiets och folkets fiender, vilka iscensatt denna provokation mot mig”.

(Fallet Eiche, band 1, lunta, ryska).

Man kan tycka att denna viktiga deklaration absolut borde ha diskuterats i CK. Så skedde emellertid inte. Appellationen skickades till Berija, medan de grymma, summariska förhören mot den förtalade suppleanten i Politbyrå, kamrat Eiche bara fortsatte. Den 2 februari 1940 ställdes Eiche inför rätta. Under rättegången vägrade han att erkänna sig skyldig och förklarade inför rätten:

”I alla mina s.k. vittnesmål finns inte en enda av mig själv skriven bokstav, med undantag av min namnteckning underst i protokollet, men jag tvingades även till denna underskrift. Medgivandena har gjorts under press från förhørsledaren, som från första stund efter gripandet satte igång att misshandla mig. Då började jag skriva ihop allt möjligt strunt... Det viktigaste för mig nu är, att tala om för rätten, partiet och Stalin att jag är oskyldig. Jag har aldrig deltagit i någon sammansvärjning. Jag dör med en tro på att partiets politik är den rätta, så som jag alltid trott på partiet så länge jag arbetat”. (a.a.)

Den 4 februari 1940 arkebuseras Eiche. (*Indignerat sorl i salen*). I dag kan vi utan varje som helst tvivel slå fast, att fallet Eiche var fabricerat och han har nu posthumt återfått sitt goda namn och rykte.

En annan av Politbyråns suppleanter, kamrat Rudzutak, partimedlem sedan 1905, med tio år i tsaristiskt straffarbete bakom sig, tog även han i domstol tillbaka alla sina påtvingade medgivanden. Protokollet från rättegången i Högsta domstolens militärkollegium anför att Rudzutak deklarerat följande:

”Hans enda vädjan till rätten är, att denna borde upplysa RKP(b)s CK om att det i NKVD-organen finns en ännu icke bortopererad varböld, som på konstlad väg sammanställer akter och tvingar helt oskyldiga att erkänna sig skyldiga; att det saknas kontroll av omständigheterna kring anklagelserna och att det inte ges några möjligheter bevisa att den åtalade inte medverkat i de brott som anges i de ena eller andra vittnesmålen från olika personer. Metoderna i förundersökningen är sådana, att de tvingar den åtalade att fabulera och att ange helt oskyldiga människor, för att

nu inte tala om den rannsakade själv. Han begär att rätten ska tillåta honom tillskriva RKP(b)s CK om allt detta.

Han försäkrar rätten att han personligen aldrig hyst några onda tankar om vårt partis politik, då han själv alltid helt och fullt delat den politik partiet bedrivit när det gällt hur landet ska byggas ekonomiskt och kulturellt på alla områden”.

Detta Rudzutaks uttalande lämnas helt utan beaktande, fastän Rudzutak på sin tid som bekant var ordförande i Centrala kontrollkommissionen, vilken hade inrättats på förslag av Lenin med det syftet att den skulle bidra till partiets sammanhållning. Ordföranden för detta partiorgan, som åtnjöt stor auktoritet, föll alltså offer för grövsta godtycke: Han kallades inte ens till CKs Politbyrå, eftersom Stalin inte alls ville prata med honom. Efter 20 minuters domstolsförhandling fick han sin dom och blev arkebuserad. (*Indignerat sorl i salen*).

En noggrann kontroll, gjord 1955, har fastslagit att åtalsakten mot Rudzutak var fabricerad och att han blev dömd på falska anklagelser. Rudzutak har posthumt återfått sitt goda namn och rykte.

Av vittnesmål från kamrat Rozenbljum, partimedlem sedan 1906 och gripen av Leningrads NKVD-avdelning 1937, framgår vilka konstlade och provokatoriska metoder som användes av de tidigare NKVD-medarbetarna för att hitta på olika slags ”antisovjetiska centra” och ”block”.

Vid en kontroll 1955 av fallet Komarov kunde Rozenbljum uppge följande: När han, dvs Rozenbljum, blev arresterad 1937, utsattes han för den grymmaste tortyr och avkrävdes vittnesmål såväl mot sig själv som mot andra personer. Sedan fördes han in i förhørsledare Zakovskijs arbetsrum, där han utlovades frigivning på villkor att han i rätten skulle avge falska vittnesmål i den av NKVD 1937 fabricerade affären ”Leningradcentret för skadegörelse, spioneri, subversiv verksamhet och terrorism”. (*Rörelse i salen*). Med nästan otrolig cynism hade Zakovskij då inför honom avslöjat den helt skamlösa ”mekaniken” för att på konstlad väg trola fram falska ”antisovjetiska sammansvärjningar”.

”För att åskådliggöra detta”, förklarade Rozenbljum, ”vecklade Zakovskij inför mina ögon ut flera versioner av scheman hur centret med dess förgreningar var uppbyggt. När han satte mig in i dessa scheman berättade Zakovskij, att NKVD förbereder åtal i denna affär och att rättegången blir offentlig. Det är centrets huvudmän som åtalas, sammanlagt 4-5 personer, Tjudov, Ugarov, Smorodin, Pozern, Sjaposjnikova (alltså Tjudovs hustru) och andra, samt 2-3 personer från var och en av centrets filialer... Åtalet mot Leningradcentret måste vara välregisserat. Här spelar vittnena en avgörande roll. Rätt stor betydelse har vittnenas sociala ställning (alltså tidigare, förstås) och hur länge de varit med i partiet.

Själv, sade Zakovskij, behöver du inte ljuga ihop något. NKVD sammanställer ett färdigt koncept specificerat för varje filial, ditt jobb är bara att lära dig texterna

utantill, komma väl ihåg alla frågor och svar som kan dyka upp i rätten. Åtalet kommer att förberedas i 4-5 månader, kanske ett halvår. All den tiden ska du förbereda dig så väl, att du inte sabbar förundersökningen och skadar dig själv. Ditt fortsatta öde avgörs av hur det går i rätten, hur den här rättegången slutar. Flippar du ur och hoppar över skaklarna kommer du att få ditt straff. Håller du ut och huvudet kallt, får du mat och kläder för resten av ditt liv på statens bekostnad". (Material för kontroll av fallet Komarov, sid 60-69, ry).

Sådana tarvliga saker hände alltså på den tiden! (*Rörelse i salen*).

Ute i regionerna praktiserades falska förundersökningar om möjligt ännu flitigare. NKVDs avdelning i Sverdlovskregionen lyckades t.ex. "avslöja" den s.k Uralska upprorsstaben, organ för ett block bestående av högeravvikare, trotskister, socialist-revolutionärer och kyrkomän, vars ledare påstods vara sekreteraren i partiets regionkommitté i Sverdlovsk och ledamoten i RKP(b)s CK, Kabakov, partimedlem sedan 1914. Skulle man sätta tilltro till materialen från den tidens förundersökningar existerade i nästan varje distrikt, region och republik vittförgrenade "organisationer och centra bestående av högeravvikare, trotskister, spioner, terrorister, sabotörer och skadegörare", vilka – av någon anledning – som regel leddes av förste sekreteraren i någon av partiets regionkommittéer, distriktskommittéer eller i Centralkommittén för någon [SUKPs Ö.a] nationell republiksorganisation. (*Rörelse i salen*).

Resultatet av detta nästintill otroliga falskspel i många liknande "affärer", resultatet av att man satte tilltro till olika slags falska "vittnesmål" och avtvingade beskyllningar både mot sig själva och andra, blev att tusentals hederliga och helt oskyldiga kommunister störtades i fördärv och undergång. På det här sättet fabricerades "åtal" också mot framträdande parti- och sovjetarbetare, sådana som Kosior, Tjubar, Postysjev, Kosarev o.a. Under de år som helt grundlösa repressalier bedrevs i massomfattning förlorade partiet många av sina bästa kadrer.

Det uppstod en förfärande praxis där NKVD gjorde upp listor på personer vilka skulle åtalas och prövas i Militärkollegiet, men för vilka straffen redan var utmätta. Jezjov sände sådana listor till Stalin personligen för att denne skulle sanktionera de utmätta straffen. Åren 1937-1938 tillställde han Stalin 383 sådana listor gällande många tusen kadrer inom partiet, sovjeterna, Komsomol, militären eller sådana som arbetade inom ekonomin – och fick Stalins medgivande. En betydande del av dessa åtal granskas nu på nytt och ett stort antal av dem avslutas med konstaterandet att de var ogrundade och falska. Det kanske räcker om jag nämner, att Högsta domstolens militärkollegium fr.o.m 1954 har kunnat återge 7 679 personer deras goda namn och rykte, varav många posthumt.

Massarresteringar av personer som arbetade i partiet, sovjeterna, militären och inom ekonomin tillfogade vid denna tid vårt land och det socialistiska bygget stor skada. Massrepressalierna påverkade också tillståndet i partiet moraliskt och politiskt,

skapade osäkerhet, bidrog till att sprida en sjuklig misstänksamhet och utså ömsesidig misstro bland kommunisterna. Alla möjliga slags angivare och karriärister fick då luft under vingarna. En viss förbättring kunde förmärkas i partiorganisationerna efter RKP(b)s CK-plenum i januari 1938, men omfattande repressalier fortsatte hela det året.

Endast tack vare att vårt parti besitter stor moralisk och politisk kraft kunde det klara av de svåra händelserna 1937-1938, överleva dessa händelser och skola upp nya partikadrer. Men det råder inget tvivel om att vår rörelse framåt mot socialismen och förberedelserna för landets försvar skulle ha gått mycket bättre om vi inte haft denna enorma kaderförlust som drabbade oss på grund av dessa helt omotiverade och orättfärdiga massrepressalier åren 1937-1938.

Vi anklagar Jezjov för perversiteterna 1937 och vi gör det med all rätt. Ändå måste vi besvara frågorna: Kunde Jezjov verkligen på egen hand, utan Stalins vetskap och samtycke, arrestera ex.vis Kosior? Fanns det ett meningsutbyte eller beslut i Politbyrå i denna fråga? Nej, det fanns inget sådant beslut, precis som det heller inte fanns några beslut i andra liknande frågor. Kunde verkligen Jezjov på egen hand avgöra så viktiga frågor som frågan om framträdande partiarbetares öde? Nej, det vore naivt om vi trodde att detta bara var Jezjovs verk. Självklart avgjordes sådana saker av Stalin – och Jezjov hade inte kunnat göra ett endaste dugg utan hans direktiv, utan att Stalin sanktionerat det hela.

Vi har nu granskat fallen Kosior, Rudzutak, Postysjev, Kesarev och andra och återgivit dem deras goda namn och rykte. På vilken grund blev de då gripna och dömda? Ett närmare studium av materialen har visat att det inte fanns någon grund alls. De arresterades som så många andra utan tillstånd från åklagare. Ja, på den tiden krävdes inga tillstånd och hur skulle det alls kunna begäras tillstånd, när det var Stalin som avgjorde alla frågor? Han var högste åklagare även i dessa frågor.

Stalin gav inte bara tillstånd, han utfärdade även direktiv om arresteringar helt på eget initiativ. Detta måste sägas så att kongressombuden har det fullkomligt klart för sig, för att vi ska kunna göra en med sanningen överensstämmande utvärdering och kunna dra riktiga slutsatser av det skedda.

Fakta visar att mycket av maktmissbruket ägde rum på direkt order från Stalin, som helt struntade i alla normer för partiets och sovjetstatens rättsuppfattning. Stalin var en mycket inbilsk människa, med en rent sjuklig misstänksamhet, vilket vi förstod när vi arbetade tillsammans med honom. Han kunde stirra stint på en människa och säga ”Era ögon flackar visst idag” eller ”Varför vänder ni så ofta bort blicken och inte ser mig rakt i ögonen?”. Stalins misstänksamhet ledde honom till en obefogad misstro, däribland mot framträdande partiarbetare som han själv hade känt i många år. Överallt och allerstädes såg han ”fiender”, ”dubbelspelare” och ”spioner”.

Stalin hade en obegränsad makt och han tillät sig ett grymt godtycke, tryckte ned människor såväl moraliskt som fysiskt. Det uppkom ett läge där ingen människa vågade säga någonting öppet och fritt.

När Stalin sade att den eller den människan måste arresteras var det bara att inse, att den personen måste vara en ”folkfiende”. Och Berijas gäng, som härskade i statssäkerhetsorganen, var genast berett att om så krävdes krypa ur sitt eget skinn för att kunna bevisa de gripnas skuld, bevisa riktigheten i de av dem själva fabricerade materialen. Och vad var det då för slags bevis man anförde? Jo, de gripnas egna erkännanden. Men det var ju ”erkännanden” förhørsledarna själva hade tvingat fram. Hur kan man då få en människa att erkänna brott hon aldrig har begått? Bara på ett sätt – genom att använda metoder för fysisk påverkan, dvs tortyr, genom att beröva henne sin medvetenhet, sitt förnuft, sin mänskliga värdighet. Det var så man fick fram fingerade erkännanden.

När vågen av repressalier började lägga sig 1939 och ledarna för partiets lokala organisationer faktiskt satte igång att anklaga NKVD-medarbetare för att ha använt fysisk påverkan mot gripna, skickade Stalin den 10 januari 1939 ett kodat telegram till sekreterarna i partiets regionala organisationer, alla distriktsorganisationer, CK i SUKPs nationella republikorganisationer, folkkommisariatet för inrikes ärenden och till alla NKVD-chefer. I telegrammet sades bl.a. följande:

”RKP(b)s CK vill härmed klargöra, att användande av fysisk påverkan i praktiken varit tillåten för NKVD sedan 1937, med RKP(b)s CKs tillåtelse... Vi känner till, att borgerliga underrättelsetjänster använder fysisk påverkan mot talesmän för det socialistiska proletariatet och då i de mest skandalösa former. Man frågar sig varför en socialistisk säkerhetstjänst måste visa sig humanare mot bourgeoisiens inbitna agenter, mot arbetarklassens och kollektivböndernas svurna fiender. RKP(b)s CK anser att metoder för fysisk påverkan absolut bör användas även framgent, som en undantagsåtgärd, mot folkets uppenbara och oavväpnade fiender, såsom en helt riktig och ändamålsenlig metod”. Således – de allra grövsta brott mot socialistisk rättsuppfattning, all denna misshandel och tortyr, vilka som ovan visats ledde till att oskyldiga människor baktalades eller tvingades baktala sig själva, var alltså sanktionerade av Stalin i RKP(b)s CKs namn.

Helt nyligen, några dagar innan vår kongress, kallade vi en förhørsledare vid namn Rodos till ett sammanträde och förhör i CKs presidium. Han hade på sin tid lett förundersökningarna mot och förhören med Kosior, Tjubar och Kosarev. Rodos är en riktig nolla med en hönas synkrets, ett rent missfoster i moraliskt hänseende. Det var alltså en dylik person som avgjorde kända partiarbetares livsöden och som bestämde politiken i dessa frågor, ty genom att lyckas ”bevisa deras brottslighet” levererade han ju också beslutsunderlag till stora politiska avgöranden.

Man frågar sig om en sådan person, med dessa förståndsgåvor, verkligen alldeles själv kunde leda förhör i syfte att bevisa att människor sådana som Kosior o.a. hade gjort sig skyldiga till brott? Nej, han kunde inte göra särskilt mycket utan lämpliga direktiv. På sammanträdet i CKs presidium förklarade han det så här: ”Man talade om för mig, att Kosior och Tjubar är folkfiender och att jag som förhørsledare måste klämma ur dem ett erkännande att de är fiender”. (*Indignerat sorl i salen*).

Det kunde han bara åstadkomma genom långvarig tortyr, som han också utförde efter detaljerade instruktioner från Berija. Jag kanske också ska tillägga att Rodos vid detta sammanträde cyniskt förklarade: ”Jag ansåg då, att jag bara agerar på uppdrag av partiet”. Det var alltså på det viset Stalins direktiv om användande av fysisk påverkan mot fångar i praktiken tillämpades.

Dessa och många liknande fakta vittnar om, att alla normer för att fatta riktiga partibeslut åsidosattes och att allt underordnades en enda persons godtycke.

Stalins envælde ledde till särskilt svåra konsekvenser under Stora fosterländska krigets gång. Om vi tar många av våra romaner, spelfilmer och vår historiska ”forskning” så framställs frågan om Stalins roll i Stora fosterländska kriget på ett helt osannolikt sätt. Vanligtvis tecknas denna bild: Stalin förutsåg allt och alla händelser. Enligt en nästan i förväg utarbetad strategisk plan, som Stalin själv hade skissat, genomförde Sovjetarmén ett ”aktivt försvar”, en taktik vilken som bekant tillät tyskarna att nå ända fram till Moskva och Stalingrad. Genom att tillämpa denna taktik kunde Sovjetarmén tack vare geniet Stalin gå till motoffensiv, sedan offensiv och till sist krossa fienden. Denna världshistoriska seger som vanns av Sovjetunionens väpnade stridskrafter, av vårt heroiska folk, tillskrivs i sådana romaner, spelfilmer och ”forskningsarbeten” helt och hållet Stalins militära geni.

Vi måste uppmärksamt reda ut denna fråga, eftersom den har en enorm betydelse, inte bara historisk, utan först och främst politisk, skolande och praktisk betydelse.

Vilka fakta finns då i denna fråga? Före kriget dominerade en skrytsam ton i vår press och vårt skolande arbete: Om fienden skulle våga gå till angrepp mot den heliga sovjetiska jorden kommer vi att slå tillbaka tredubbelt hårdare, kommer kriget att föras på fiendens mark och kommer vi att vinna kriget utan större blodspillan. Dessa deklARATIONER var dock sällan underbyggda av praktiska handlingar för att se till att våra gränser inte skulle kunna kränkas och överskridas.

Under och efter kriget förde Stalin fram tesen att den tragedi som drabbade vårt folk under krigets första månader var, som han sade, resultatet av tyskarnas ”överraskande” angrepp på Sovjetunionen. Men det, kamrater, överensstämmer inte alls med verkligheten. Så fort Hitler kommit till makten i Tyskland ställde han sig gång på gång upp giften att krossa kommunismen. Om detta talade fascisterna helt öppet och utan att dölja sina planer. För att kunna förverkliga sina aggressiva planer slöt de alla möjliga slags pakter, block och axlar, som ex.vis den ökända axeln

Berlin-Rom-Tokyo. Mångtaliga fakta talade sitt tydliga språk under förkrigstiden och utgjorde bevis för att Hitler satt in alla krafter i syfte att starta krig mot sovjetstaten och att han därför koncentrerade stora truppstyrkor, däribland stora stridsvagnsförband, nära de sovjetiska gränserna.

Av dokument som nu blivit offentliga framgår, att Churchill redan den 3 april 1941, via den brittiske Moskvaambassadören Cripps, personligen varnade Stalin för att tyska trupper inlett omgrupperingar som förberedelse för ett anfall på Sovjetunionen. Självklart gjorde Churchill ingalunda detta för att han hyste några varmare känslor för sovjetfolket. Han vägledes här av egna, imperialistiska intressen, nämligen att hetsa Tyskland och Sovjetunionen till ett blodigt krig och därmed stärka det brittiska imperiets ställningar. Inte desto mindre framhåller Churchill i sitt telegram, att han ber ambassadör Cripps ”varna Stalin och fästa hans uppmärksamhet på den fara som hotar honom”. Churchill vidhöll envist samma sak i telegram den 18 april och under påföljande dagar.

Stalin fäste dock inget avseende vid dessa varningar. Stalin gick tvärtom ut med direktiv om att inte hysa någon tilltro till information av det slaget, för att – som han sade – inte framprovocera några tyska krigshandlingar.

Här ska sägas, att liknande information om en överhängande fara för att tyska trupper skulle invadera sovjetiskt territorium även kom från våra militära och diplomatiska källor, men pga denna förutfattade inställning till information av det slaget, behandlade ledningen informationen med skepsis och förbehåll.

I en rapport den 6 maj 1941 från Berlin och vår militärattaché, kaptan Vorontsov, sägs detta på följande sätt: ”Sovjetmedborgaren Bozer...har till militärattachéns assistent uppgivit att, enligt en tysk officer i Hitlers stab, tyskarna nu gör sig beredda att militärt invadera Sovjetunionen den 14 maj via Finland, Baltikum och Lettland. Det planeras också kraftfulla samordnade flygangrepp mot Moskva och Leningrad och en samtidig landsättning av fallskärmssoldater i gränsstäderna...”.

I en rapport den 22 maj 1941 säger militärattachéns assistent, Chlopov: ”... de tyska truppernas offensiv sägs vara planerad till den 15/6, men kan också inledas redan de första dagarna i juni...”.

Ett telegram från vår Londonambassad 18 juni 1941 rapporterar: ”Vad beträffar det dagsaktuella läget så är Cripps fast övertygad om att en militär konfrontation mellan Tyskland och Sovjetunionen kommer att äga rum, senast vid mitten av juni. Enligt Cripps har tyskarna fram till idag koncentrerat 147 divisioner (inklusive flygstyrkor och underhållstrupper) vid de sovjetiska gränserna”.

Trots dessa ytterst viktiga signaler vidtogs inga tillräckliga åtgärder för att väl förbereda landet och försvaret och utesluta möjligheten av ett överraskande anfall. Hade vi då tid och möjligheter för att vidta sådana förberedelser? Ja, både tid och möjligheter fanns. Vår industri befann sig på en sådan utvecklingsnivå, att den helt

var i stånd att försörja Sovjetarmén med allt den behövde. Detta bekräftas av att sovjetfolket något senare, när vi hade förlorat nästan hälften av vår industri – pga att fienden intagit Ukraina, norra Kaukasien och landets västra regioner, dvs landets mycket viktiga industri- och jordbruksområden – ändå hade förmågan att organisera produktion av militärt materiel i landets östra regioner och ta i bruk utrustning som förts dit från de västra industriområdena och lyckades sålunda till våra väpnade stridskrafter leverera allt som behövdes för att krossa fienden.

Ifall vår industri före kriget hade mobiliserats i rättan tid och på rätt sätt för att försörja armén med utrustning, vapen och ammunition, hade våra förluster i människoliv varit ojämförligt mycket lägre i detta tunga krig. Tyvärr gjordes ingen sådan mobilisering i rättan tid. Från krigets första dagar stod det helt klart att vår krigsmakt var för dåligt rustad, att vi hade otillräckligt med artilleripjäser, stridsvagnar och flygplan, för att kunna slå tillbaka fienden.

Sovjetisk forskning och teknik hade före kriget lyckats framställa helt fantastiska prototyper av stridsvagnar och artilleripjäser. Men de kom inte ut i någon massproduktion och i själva verket började armén rustas upp först strax innan kriget började. Resultatet blev, att när fienden väl gick till angrepp mot vårt land, hade vi varken tillräckligt med äldre militär utrustning, som slutat lagras i mobförråden, eller den nya militära utrustning som höll på att införas. Läget var särskilt illa ställt för luftvärnets del och produktionen av pansargranater för bekämpning av stridsvagnar var undermålig. Många befästa områden hamnade från kriget första dag i ett hjälplöst tillstånd, eftersom de frantagits gammal utrustning, medan den nya utrustningen ännu inte nått ut till dem.

Ja, tyvärr var det inte bara fråga om stridsvagnar, artilleripjäser och flygplan. När kriget startade fanns inte ens tillräckligt med gevär för att utrusta människor vilka inkallats till en stridande armé. Jag minns hur jag någon av dessa första dagar ringde från Kiev till kamrat Malenkov och sade till honom:

- Det har strömmat folk till armén och de begär att få ut vapen. Skicka vapen!

Men på det svarade Malenkov bara:

- Några vapen kan vi inte skicka. Vi har levererat alla gevär till Leningrad, ni får skaffa vapen själva. (*Rörelse i salen*). Så blev det alltså med dessa vapen!

Jag kan inte i det här sammanhanget låta bli att nämna följande faktum. Strax före hitlerarméns överfall på Sovjetunionen skrev Kirponos – han som sedermera blev befälhavare för Kievs särskilda militärområde och stupade vid fronten – ett meddelande till Stalin om att tyska trupper närmat sig Bug [gränsflod Ö.a], frenetiskt förbereder anfall och tydligen snart tänker gå till offensiv. Därför föreslog Kirponos att det borde byggas upp ett säkert försvar, evakuera så där 300 tusen civila från gränstrakterna, lägga upp några linjer av stridsvagnshinder, bygga stridsvagnsfällor, gräva skyddsvärn åt soldaterna osv.

Moskva besvarade hans förslag med att detta vore en ren provokation, att inga som helst förberedelser ska göras vid gränsen, eftersom vi inte behöver ge tyskarna anledning att påbörja krigshandlingar mot oss, att vi inte ska företa oss någonting som ger tyskarna anledning starta krig.

När fascisttrupperna väl hade trängt in på sovjetiskt territorium och redan påbörjat krigshandlingar, utgick från Moskva order om att vi inte skulle besvara tyskarnas eldgivning. Varför? Jo, därför att Stalin tvärtemot alla uppenbara fakta ansåg att det ännu inte handlade om ett regelrätt krig, utan bara om provokationer från vissa odisciplinerade tyska förband och att om vi då besvarar tyskarnas eldgivning tjänar detta bara som förevändning för att starta krig.

Vi känner också till följande faktum. Strax innan hitlerarméns själva angrepp på Sovjetunionen flydde en tysk soldat över gränsen och meddelade oss, att de tyska trupperna fått order att starta anfallet mot Sovjetunionen kl 03.00 den 22 juni. Detta meddelades omgående Stalin, men även den signalen förblev ohörd.

Som ni ser ignoreras allt: såväl varningar från enskilda militära befälhavare, som vittnesmål från desertörer och t.o.m. fiendens uppenbara krigshandlingar. Hur kan man då alls tala om skarpsinnighet hos denne vårt partis och vårt lands ledare i ett så ansvarsfyllt historiskt ögonblick? Och vart ledde en dylik bekymmerslöshet, detta ignorerande av uppenbara fakta?

Jo, till att fienden redan de första timmarna och dagarna lyckades förstöra massor av flygplan, artilleripjäser och annan militär teknik i gränsområdena, förinta mängder av vår militära personal, desorganisera militärledningen samt att vi blev ur stånd att hindra fienden från att tränga djupt in i landet.

Den omständigheten att Stalin på grund av sin misstänksamhet och falska angivelser låtit avrätta mängder av militära befälhavare och militära partiarbetare åren 1937-1941 fick också svåra följder, särskilt i krigets inledande skede. Dessa år avrättades flera årskullar av befälhavare från regements- och bataljonsnivå upp till de allra högsta militärstaberna. Bland dem nästan alla i den sovjetiska befälskader som hade någon stridserfarenhet från Spanien och Fjärran östern.

Den här politiken av omfattande repressalier mot stamanställda befäl fick också den svåra konsekvensen, att den undergrävde själva grunderna för den militära disciplinen, eftersom befälhavare av alla grader och t.o.m. soldater i parti- och komsomolcellerna under några år hade fått lära sig, att man aktivt skulle se till att "avslöja" högre befäl så som varande maskerade fiender. (*Rörelse i salen*). Detta påverkade naturligtvis den militära disciplinen i krigets inledande skede.

Några år före kriget hade vi ju haft en helt fantastiskt bra militär kader som var gränslöst hängiven partiet och sitt hemland. Det räcker med att nämna att de av dem som fick behålla livet, jag menar sådana kamrater som Rokossovskij (han fick ju sitta inne länge), Gorbatov, Meretskov (som är närvarande på denna kongress),

Podlas (en underbar befälhavare som stupade vid fronten) och många, många andra, ju från krigets första dag visade att de – trots sina svåra umbäranden i fångelserna – var verkliga patrioter som oegennyttigt kämpade för sitt hemlands ära. Men många befäl avled ju i läger och fångelser, varför vår krigsmakt aldrig fick en chans att lära känna dem.

Allt detta sammantaget var sådant som ledde fram till den situation som förelåg i början av kriget och som utgjorde den största fara för vårt hemlands framtid. Det vore fel av mig att inte tala om för er, att Stalin efter de första misslyckandena och nederlagen vid fronterna trodde att detta var slutet. I ett samtal som vi hade med Stalin dessa dagar förklarade han:

- Allt det som Lenin skapade, allt det har vi nu oåterkalleligen förlorat... Efter det mötet upphörde han faktiskt för lång tid att leda de militära operationerna, slutade i praktiken arbeta, och återkom i ledningen först sedan några ledamöter i Politbyrån gått till honom och sagt att de här och de här åtgärderna omedelbart måste vidtas för att förbättra läget vid fronterna.

Den fruktansvärda fara som hotade vårt hemland under den första tiden av kriget var alltså i hög grad ett resultat av Stalins egna fördärvbringande metoder för att leda landet och partiet. Men det handlar inte bara om krigets början, som allvarligt desorganiserade vår armé och förorsakade oss svåra förluster. Även den nervositet och hysteri som Stalin gav prov på vid sin direkta inblandning i de militära operationerna förorsakade armén stor skada.

Stalin hade mycket svårt att inse det reella läge som rådde vid fronterna. Och detta var bara naturligt eftersom han inte en enda gång under hela kriget besökte något frontavsnitt, inte reste till någon av de befriade städerna, om man undantar hans blixervisit på Mozjajskojechaussén – då läget var helt stabilt vid fronterna, men en snabbvisit om vilken det författats så många litterära verk och målats så många färgstarka konstverk. Ändå blandade sig Stalin ständigt och jämt i de direkta militära operationernas gång, och utfärdade order som ofta inte alls tog hänsyn till det reella läget vid ett visst frontavsnitt och som därför bara kunde leda till enorma förluster i människoliv.

Jag tillåter mig att i det här sammanhanget anföra ytterligare ett karakteristiskt faktum om hur Stalin ledde krigsoperationerna. Här på kongressen finns marskalk Bagramjan, som på sin tid var chef för operativa avdelningen för Sydvästfronten och han kan bekräfta det jag nu tänker säga.

När det 1942 uppstod en ytterst komplicerad situation för våra trupper i området runt Charkov fattade vi det riktiga beslutet att avbryta vår operation syftande till att omringa staden, eftersom det reella läget vid den tiden hotade att få ödesdigra konsekvenser för våra trupper om vi fortsatte operationen.

Vi rapporterade detta till Stalin och förklarade att läget kräver en ändring av vår aktionsplan för att inte ge fienden möjligheter att förintä stora grupperingar av våra trupper. Mot allt sunt förnuft avvisade Stalin vårt förslag och gav oss order att fortsätta operationen för att omringa Charkov, trots att det vid denna tid förelåg en överhängande fara för att tyskarna i stället skulle lyckas omringa och till sista man nedkämpa stora militära grupperingar av våra trupper.

Jag ringer då upp Vasilevskij och bönfäller honom: – Ta fram en karta, Alexander Michailovitj, (kamrat Vasilevskij är också närvarande här) säger jag, och visa kamrat Stalin, vad det är för ett läge som råder. Jag måste kanske skjuta in här att Stalin planerade de militära operationerna på en jordglob. (*Rörelse i salen*). Jo, kamrater, det är sant – han brukade ta en jordglob och peka ut frontlinjerna på den. Jag säger alltså till kamrat Vasilevskij: – Visa på en karta hur läget är, för vi kan ju inte fortsätta operationen som planerat. Det gamla beslutet måste rivs upp.

Vasilevskij svarar mig då, att Stalin redan granskat frågan en gång och att han, alltså Vasilevskij, inte tänker uppsöka Stalin för att rapportera om läget, eftersom Stalin inte lyssnar på några som helst argument gällande denna operation.

Efter samtalet med Vasilevskij ringde jag själv upp Stalin på hans sommarställe. Men Stalin kom aldrig till telefonen, det var Malenkov som svarade. Jag berättar då för kamrat Malenkov att jag ringer från fronten och behöver ha en överläggning med kamrat Stalin. Stalin låter då via Malenkov hälsa att jag får tala med Malenkov. Jag upprepar då att jag vill prata med Stalin personligen och rapportera om det svåra läge som råder vid fronten. Men Stalin ansåg det inte nödvändigt att ta luren, utan lät än en gång hälsa att jag fick tala med honom via Malenkov, trots att han bara behövde ta några steg för att nå telefonen. När han sålunda ”åhört” vår begäran sade Stalin bara: ”Låt allt förbli vid det gamla!”

Vad blev då slutresultatet av allt detta? Jo, värsta tänkbara av det vi hade kunnat föreställa oss. Tyskarna lyckades omringa våra trupper och vi förlorade hundra tusen man. Där har ni alltså det militära ”geniet” Stalin, det var vad han kostade oss den gången! (*Rörelse i salen*).

En gång efter kriget, när Stalin träffade Politbyråns ledamöter, sade Anastas Ivanovitj Mikojan till honom, att Chrusjtjov nog hade haft rätt den där gången när han ringde om charkovoperationen och att det nog var ett misstag av Stalin att inte bifalla hans begäran. Vi borde ha fått se hur ilsken Stalin blev! Hur skulle det se ut om han, Stalin, skulle medge att han haft fel den gången! Han är ju ett ”geni” och genier begår aldrig misstag. Vem som helst kan begå misstag, men Stalin ansåg att han aldrig gör det, att han alltid har rätt! Aldrig att han inför någon skulle ha medgivit ens minsta lilla misstag, trots att han begick inte så få sådana såväl i teoretiska frågor som på det praktiska planet.

Efter partikongressen bör vi nog på nytt granska och utvärdera många av våra militära operationer under kriget för att kunna ge dem en riktig förklaring. Den militära taktik Stalin förordade, utan någon kunskap om hur man leder stridsoperationer, kostade oss mycket blod innan vi lyckades få stopp på fienden och kunde börja gå till motoffensiv. Militärer vet att Stalin redan från slutet av 1941 krävde att våra trupper ständigt skulle gå till frontalangrepp för att erövra by efter by, i stället för stora men lättmanövrerade kringgående rörelser från flankerna och försök att tränga in på fientligt område ur bakhåll.

Denna Stalins taktik ledde till att vi drabbades av svåra förluster innan vår generalstab, som ju på sina axlar bar upp hela tyngden av denna krigsföring, lyckades vända på sakernas tillstånd och trupperna kunde övergå till ett smidigare manövrerande under sina operationer, vilket snart visade sig i, att läget vid fronterna avsevärt förbättrades till vår fördel.

Desto skamligare och ovärdigare är det faktum, att Stalin kort tid efter vår stora seger över fienden, en mycket dyrköpt seger, började ta heder och ära av de befälhavare som hade gjort betydande insatser för segern över fienden, eftersom Stalin avfärdade varje möjlighet, att någon annan – vem det vara må – än han själv skulle kunna tillskrivas äran av de segrar som uppnåddes vid fronterna.

Stalin ville gärna veta hur vi uppfattade kamrat Zjukov som fältherre. Han frågade mig flera gånger vad jag ansåg om Zjukov. Jag svarade då: – Zjukov känner jag sedan länge, en bra general, en bra befälhavare... Efter kriget började Stalin prata allt möjligt strunt om Zjukov, bl.a. sade han mig:

- Ni brukar ju berömma Zjukov, men det förtjänar han inte. Man har berättat för mig, att Zjukov inför varje slag vid fronten brukade göra så här: Han tar en näve mylla, luktar på jorden, varpå han avgör om det är möjligt att starta ett anfall eller det planerade anfallet måste få anstå ett tag... Jag svarade: – Inte vet jag, kamrat Stalin, vem som har hittat på det där, men det är inte sant!

Det var antagligen Stalin själv som hittat på dylika saker i syfte att nedvärdera Zjukovs roll och militära förmåga. Samtidigt lät Stalin popularisera sig själv något alldeles oerhört som varande en lysande härförare, och med alla medel inpräntades i folks medvetande den versionen, att alla segrar sovjetfolket hade vunnit under Stora fosterländska kriget var resultat av Stalins mod, tapperhet och genialitet – och endast hans förtjänst. Ungefär som han Kuzma Krjutjkov som på spetsen av sin lans kastade upp 7 personer i ett enda ryck. (*Livligt i salen*).

I själva verket var det just så Stalin framställdes – ta bara vissa historiska filmer och dokumentärer från krigstiden eller en del skönlitterära verk, som vid en genomläsning kan få en att spy. Alla är de ju avsedda att propagera just den här versionen, att lovprisa Stalin som en genial härförare. Vi kan ta filmen ”Berlins fall” som exempel. Där agerar Stalin alldeles ensam: Han ger anvisningar i en sal

med tomma stolar och endast en person kommer till honom för att rapportera om något, nämligen Poskrebysjev, hans ständige vapendragare. (*Skratt i salen*).

Men var är den militära ledningen? Var är Politbyrån? Var är regeringen? Vad gör dessa och vad sysslar de med? Det säger filmen ingenting om. I ensamt majestät agerar Stalin i allas ställe, utan hänsyn till någon, utan att rådfråga någon. Vilken förvanskad bild detta gav folket. Blott för det enda syftet att kunna lovprisa Stalin – och detta trots fakta och i strid med den historiska sanningen.

Man kan fråga sig, var fanns då våra militärer, som på sina axlar bar krigets hela börda? De finns inte med i denna film ty efter Stalin fanns ingen plats för dem. Men det var inte Stalin utan partiet i dess helhet, sovjetregeringen, vår heroiska armé, talangfulla härförare och tappra krigare, hela sovjetfolket som säkerställde segern i Stora fosterländska kriget! (*Stormande, långvariga applåder*).

Partiets CK-ledamöter, landets ministrar, ekonomer, sovjetiska kulturarbetare, ledare för lokala parti- och sovjetorganisationer, ingenjörer och tekniker – alla befann de sig på sina poster och satsade självupppoffrande all sin kraft för att säkra segern över fienden. Befolkningen i områdena bakom fronten visade ett exempelöst hjältemod – vår ärofulla arbetarklass, våra kollektivjordbrukare, vår intelligens – som under partiorganisationernas ledning överbryggade en oändlig massa svårigheter och umbäranden under krigstiden och offrade alla sina krafter för att kunna försvara sitt hemland.

Våra sovjetiska kvinnor utförde ett oerhört hjältedåd, då de på sina axlar bar upp hela tyngden av den produktion som pågick i fabriker och på våra kollektivjordbruk, kvinnor som arbetade inom olika delar av folkhushållningen och kulturen, ja, många kvinnor deltog ju också direkt i frontstriderna under Stora fosterländska kriget. Likadant var fallet med vår modiga ungdom, som i alla avsnitt vid fronten och bakom fronten gjorde ovärderliga insatser för att försvara sitt sovjetiska hemland och krossa fienden.

Odödliga är de sovjetiska soldaternas förtjänster, de insatser som gjordes av våra militära befäl och militära partiarbetare av alla grader, vilka under krigets första månader, då vi förlorade betydande delar av vår krigsmakt, inte tappade fattningen utan förmådde omorganisera sig under krigets gång, förmådde härda sig och bygga upp en mäktig och heroisk krigsmakt som inte bara blev i stånd att stå emot trycket från en stark och listig fiende, utan också att krossa densamma.

Sovjetfolkets oerhörda hjältedåd i Stora fosterländska kriget, vilka räddade hundratals miljoner människor i öst såväl som i väst från ett överhängande hot om fascistiskt slaveri, kommer att leva i en tacksam mänsklighets minne i hundratals och tusentals år. (*Stormande, långvariga applåder*).

Det var vårt kommunistiska parti och Sovjetunionens väpnade stridskrafter, miljoner och åter miljoner sovjetmedborgare fostrade av partiet, som var

huvudrollsinnehavarna och gjorde den helt avgörande insatsen för att segerrikt slutföra kriget. (*Stormande, långvariga applåder*).

Kamrater! Låt oss titta lite på vissa andra fakta. Sovjetunionen anses med all rätt vara ett mönsterland för en mångnationell stat, ty här är verkligen alla folk som bebor vårt stora hemland garanterade likaberättigande och vänskap. Desto mera himmelsskriande är ett antal handlingar som vidtogs på initiativ av Stalin och vilka innebar grova brott mot de leninska principerna för den sovjetiska statens nationalitetspolitik. Det handlar om massdeportationer av hela folkslag, inklusive alla kommunister och ungmunnister utan undantag, från deras hemtrakter. Dessa massdeportationer var heller inte dikterade av några militära överväganden.

Redan i slutet av 1943, då det på fronterna i Stora fosterländska kriget skett ett varaktigt genombrott till fördel för Sovjetunionen, beslutades och verkställdes beslutet att förflytta alla karatjajevier från det territorium de befolkade. Vid samma tid, alltså i slutet av december 1943, drabbades hela befolkningen i Kalmykiska autonoma republiken av exakt samma öde. I mars 1944 förflyttades alla tjetjener och ingusjier från sina hemtrakter och den Tjetjensk-Ingusjiska autonoma republiken upplöstes. Från Kabardino-Balkariska autonoma republiken deporterades i april 1944 alla balkarier till avlägsna trakter, samtidigt med att republiken bytte namn till Kabardinska autonoma republiken.

Ukrainarna slapp dela deras öde bara därför, att de var alldeles för många till antalet och att de därför inte kunde deporteras någonstans. (*Skratt, rörelse i salen*).

Varken en marxist-leninist eller någon som helst annan sunt tänkande människa kan få detta att gå ihop: Hur kan någon lägga allt ansvar för enskilda personers eller grupperns fientliga handlingar på hela folkslag, inklusive på kvinnor, barn, åldringar, kommunister, ungmunnister osv och därefter utsätta dem alla för massomfattande repressalier, svåra umbäranden och lidanden?

Efter Stora fosterländska krigets slut firade sovjetfolket med stolthet sina ärorika segrar vilka hade uppnåtts till ett mycket högt pris i form av oerhört många offrade människoliv och oräkneliga umbäranden. Vårt land upplevde ett politiskt uppsving. Partiet lämnade kriget bakom sig mera sammansvetsat än någonsin, ty partiets kadrer hade härdats i krigets eld. Under dessa förhållanden fanns ingen som ens kunde tänka sig möjligheten att det fanns en konspiration inom partiet.

Men just då dyker den s.k. leningradaffären upp. Idag är det bevisat att den var helt och hållet uppdiktad. Den ledde emellertid till att sådana oskyldiga kamrater som Voznesenskij, Kuznetsov, Rodionov, Popkov o.a. miste livet. Vi vet att Voznesenskij och Kuznetsov var framträdande och väldigt duktiga partiarbetare. De stod på sin tid Stalin nära. Det räcker med att nämna att det var Stalin som lanserade Voznesenskij som förste vice ordförande i Ministerrådet och Kuznetsov som sekreterare i Centralkommittén. Redan det faktum att Stalin gav Kuznetsov i

uppdrag att hålla ögonen på statssäkerhetsorganen, säger vilket förtroende han åtnjöt. Hur kunde det då komma sig, att dessa personer plötsligt utsågs till folkfiender och avrättades?

Fakta visar att "leningradaffären" var resultat av det godtycke Stalin tillät sig gentemot partiets kader. Om det i partiets Centralkommitté och CKs Politbyrå hade rått normala förhållanden, där liknande frågor kunnat diskuteras så som det anstår partiet och alla fakta hade kunnat vägas mot varandra, skulle varken denna affär eller andra liknande affärer över huvud taget ha kommit upp.

Det måste sägas att läget härvidlag blev ännu sämre under efterkrigstiden. Stalin blev allt mera nyckfull, irriterad, råbarkad och allt mera misstänksam. Hans förföljelsemani nådde oanade höjder. Många partiarbetare blev i hans ögon fiender. Efter kriget började Stalin mer och mer avskärma sig från kollektivet, agera helt enväldigt och alldeles strunta i vad andra tyckte och tänkte.

Den gemene och simple skurken Berija, som berövade tusentals kommunister, hederliga sovjetmedborgare livet, kunde skickligt utnyttja Stalins otroliga misstänksamhet. Stalins lansering av Voznesenskij och Kuznetsov till höga poster gjorde dock Berija något förvirrad. Det har nu kunnat fastställas att det var just Berija som "smög på" Stalin de av honom själv och hans underhuggare fabricerade "bevisen" i form av angivarrapporter, anonyma brev, rykten och allmänt prat.

Partiets Centralkommitté har granskat hela den s.k. leningradaffären och de oskyldigt drabbade har nu återfått sitt goda namn och rykte, partiets ärorika organisation i Leningrad har fått sin heder åter. Affärens förfalskande upphovsmän – Abakumov o.a. – har åtalats och dömts för sin delaktighet av en domstol i Leningrad och har fått det straff de förtjänar.

Återstår bara att besvara frågan hur det kommer sig att vi nu kunnat reda ut omständigheterna i denna affär och varför det inte gjordes redan tidigare, under Stalins levnad, för att undvika att oskyldiga människoliv offrades? Jo, därför att det var Stalin själv som angav riktlinjerna för "leningradaffären" och att en majoritet av den tidens politbyråledamöter inte kände till alla omständigheter kring affären och därför naturligtvis inte kunde lägga sig i den. Så fort Stalin hade fått vissa material från Berija och Abakumov gav han, utan att egentligen sätta sig in i materialen, order om att "affären" Voznesenskij-Kuznetsov skulle utredas av domstol. Därmed var också dessa personers öde beseglade.

I det här sammanhanget är det också mycket lärorikt att närmare granska en annan "affär", nämligen den om att det i Georgien skulle ha funnits en mingrelisk nationalistisk organisation. I denna fråga togs som bekant beslut i SUKPs CK i november 1951 och i mars 1952. Besluten fattades utan att först ha diskuterats i Politbyrån. Det var Stalin själv som dikterade beslutstexterna. I dem framfördes mycket allvarliga anklagelser mot många hederliga kommunister.

På basis av påhittade material hävdades, att det i Georgien finns en nationalistisk organisation, vilken har som mål att likvidera sovjetmakten i denna republik med hjälp av imperialistiska stater. Med anledning därav greps ett antal parti- och sovjetarbetare på ansvariga poster i Georgien. Som senare visade sig var det bara frågan om förtal mot den georgiska partiorganisationen.

Vi vet att det på sin tid förekom fall av borgerlig nationalism i Georgien, liksom i vissa andra republiker. Kanske var det så, frågar man sig, att tendenser av nationalistiskt slag verkligen vuxit sig så starka vid tidpunkten för dessa åtgärder, att de innebar en fara för att Georgien skulle utträda ur Sovjetunionen och i stället inträda i den turkiska staten? (*Livlighet i salen, skratt*).

Detta är naturligtvis bara struntprat. Det är t.o.m. svårt att föreställa sig hur någon kunde få sådant i skallen. Det är allom bekant hur Georgien rest sig ekonomiskt och kulturellt under sovjetmaktens år. Industriproduktionen i den Georgiska sovjetrepubliken är 27 gånger högre jämfört med produktionen i Georgien före revolutionen. I republiken har det byggts upp helt nya branscher inom industrin, branscher som inte fanns före revolutionen, som ex.vis järn- och stålproduktion, oljeindustri, verkstadsindustri och annat. Analfabetismen inom befolkningen är sedan länge borta och då ska man veta att 78 procent av befolkningen i det förrevolutionära Georgien var analfabeter.

Skulle georgierna, om de jämför sig med det arbetande folkets svåra läge i Turkiet, verkligen ha en strävan att förena sig med Turkiet? År 1955 var järn- och stålproduktionen i Turkiet 18 gånger lägre räknat per cápita än i Georgien. I Georgien produceras 9 gånger mer elenergi räknat per cápita än i Turkiet. Enligt 1950 års folkräkning var 65 procent av den turkiska befolkningen analfabeter och bland kvinnorna hela 80 procent. I Georgien finns 19 högskolor med omkring 39 tusen studenter, vilket är 8 gånger fler än i Turkiet räknat per tusen invånare. Det arbetande georgiska folkets materiella välstånd har blivit så ojämförligt mycket högre under sovjetmaktens år.

Klart är också, att i takt med ekonomins och kulturens utveckling och den växande medvetenheten inom det arbetande folket, blir den jordmån som göder borgerlig nationalism allt mindre och mindre.

Det visade sig förstås, att det inte fanns någon nationalistisk organisation i Georgien. Tusentals helt oskyldiga sovjetmedborgare föll offer för godtycke och olagligheter. Och allt detta skedde under Stalins "geniala" ledning, under ledning av "det georgiska folkets store son", som en del georgier mer än gärna kallar sin landsman. (*Rörelse i salen*).

Stalins godtycke gav sig inte bara till känna vid lösandet av inrikespolitiska frågor, utan också beträffande Sovjetunionens utrikesrelationer.

På CKs plenarmöte i juli diskuterade vi ingående anledningarna till att det uppstod en konflikt med Jugoslavien. Vi noterade att Stalin hade spelat en negativ roll vid konfliktens uppkomst. Det fanns ju inga frågor i den ”jugoslaviska affären”, som inte hade gått att lösa genom ett kamratligt meningsutbyte partierna emellan. Det fanns ingen seriös grund för uppkomsten av denna ”affär” och det var helt möjligt att förhindra en brytning med detta land. Det betyder emellertid inte att de jugoslaviska ledarna skulle ha varit utan fel och brister. Men dessa fel och brister överdrevs av Stalin på ett fruktansvärt sätt, vilket ledde till att förbindelserna bröts med detta vänligt sinnade land.

Jag minns hur det var de första dagarna då konflikten mellan Sovjetunionen och Jugoslavien började blåsas upp på konstlad väg. En gång när jag kom från Kiev till Moskva blev jag kallad till Stalin, som pekade på ett brev han nyss sänt till Tito och frågade: – Har du läst det? Utan att invänta mitt svar sade han: – Jag behöver bara vifta med lillfingret – så är Tito borta. För all tid...

Hans ”vifta med lillfingret” blev en dyr affär för oss. Det här uttalandet var ett uttryck för Stalins storhetsvansinne och det var ju hans sätt att agera: Jag viftar med lillfingret och Kosior finns inte mer, jag viftar en gång till med lillfingret och då är både Postysjev och Tjubar borta, jag viftar med lillfingret ytterligare en gång – så försvinner Voznesenskij, Kuznetsov och många andra med dem.

Men så lätt gick det inte med Tito. Hur mycket Stalin än viftade med lillfingret, ja, med allt han kunde, flög inte Tito all världens väg. Varför? Jo, därför att i denna vår konflikt med de jugoslaviska kamraterna hade Tito med sig staten, bakom honom stod ett folk som gått igenom frihets- och självständighetskampens hårda skola, ett folk som helt och fullt ställde upp för sin ledare.

Det var vad Stalins storhetsvansinne ledde till. Han hade förlorat all känsla för realiteter, visade misstänksamhet och högmod inte bara mot enskilda människor i vårt land, utan också mot andra länders partier och andra stater.

Nu har vi uppmärksammet rätt ut hela frågan tillsammans med Jugoslavien och kommit fram till ett riktigt beslut som får stöd av folken i Sovjetunionen såväl som i Jugoslavien, av det arbetande folket i alla folkdemokratiska länder och av hela den progressiva mänskligheten. Att det inte längre råder några onormala relationer till Jugoslavien ligger helt i linje med det socialistiska lägrets intresse, helt i linje med vårt intresse av att stärka världsfreden.

Det är också på sin plats att här nämna den s.k. läkarkomplotten eller ”affären med saboterande läkarna”. (*Rörelse i salen*). Egentligen existerade alls ingen ”affär”, förutom en anmälan gjord av den kvinnliga läkaren Timasjuk, som kanhända gjorde sitt utspel och skrev brev till Stalin om ”läkare som tillämpar felaktiga metoder inom vården” under påverkan av eller på direkt order från något håll (hon var ju inofficiell medarbetare i statssäkerhetsorganen).

Det räckte emellertid för Stalin att få ett slikt brev för att han skulle dra slutsatsen, att det i Sovjetunionen existerar en läkarkomplott och han gav därför order om att arrestera en grupp framstående specialister inom sovjetisk medicin. Han gav själv anvisningar om hur förundersökningen skulle skötas och hur de gripna skulle förhöras. Han gav t.ex. order om att akademiledamoten Vinogradov skulle slås i bojor och misshandlas. Här finns kongressombudet och f.d. ministern för statssäkerheten, kamrat Ignatiev. Stalin talade klarspråk och sade till honom:

- Ni mister huvudet om ni inte får läkarna att erkänna!

(Indignerat sorl i salen).

Stalin kallade själv till sig förhørsledaren, instruerade honom, gav anvisningar om förhörsmetoder – och det fanns bara en metod – att slå, slå och åter slå den gripne. Någon tid efter att läkarna hade arresterats fick vi, Politbyråns ledamöter, se protokollen innehållande läkarnas erkännanden. Efter att de skickats tillbaka förklarade Stalin för oss: – Ni är helt förblindade, som kattungar, hur ska det gå utan mig, landet går under bara för att ni inte kan känna igen fiender!

Åtalet hade lagts upp sålunda att ingen hade möjlighet att kontrollera de fakta som låg till grund för förundersökningen. Det fanns heller ingen möjlighet att kontrollera fakta genom att kontakta de människor som gjort erkännandena. Men vi kände på oss att det var någonting mycket skumt med dessa gripanden av läkarna. Vi kände personligen många av dessa människor, vi hade ju gått på behandling hos dem. Och när vi då efter Stalins död började granska hur det låg till med denna ”affär” fann vi, att den bara var lögn från början till slut.

Denna skamliga ”affär” var en skapelse av Stalin, men han hann aldrig slutföra den (som han hade tänkt sig slutet) och därför är läkarna i livet. Nu har de alla återfått sitt goda namn och rykte och arbetar på sina tidigare poster, behandlar ledande personer, inklusive regeringsmedlemmar. Vi har full förtroende för dem och de utför sina tjänsteplikter lika samvetsgrant som förr om åren.

Berija, en enfaldig fiende till vårt parti och samtidig agent för främmande makts underrättelsetjänst, en man som frotterade sig med och åtnjöt Stalins förtroende, spelade en simpel roll vid organiserandet av många smutsiga och skamliga åtal. Hur kunde då en dylik provokatör få en sådan ställning i parti och stat, att han t.o.m. utsågs till förste vice ordförande i Sovjetunionens Ministerråd och till ledamot i CKs Politbyrå? I dag står det klart att denne skurk tog sig upp på den statliga karriärstegen genom att kliva över massor av lik på varje trappsteg.

Fanns det då signaler om att Berija var en för partiet farlig person? Jo, de fanns. Redan på CKs plenarmöte 1937 sade den förre folkkommissarien för sjuk- och hälsovården, Kaminskij, att Berija på sin tid hade arbetat åt den musavatinska underrättelsetjänsten. CKs plenarmöte hann inte ens avslutas förrän Kaminskij blev gripen och arkebuserad. Gjorde då Stalin någon kontroll av Kaminskij's uppgifter?

Nej, därför att Stalin trodde på Berija och det var för honom helt tillräckligt. Om Stalin trodde något om någon, kunde ingen person yttra något som motsade detta, ty då drabbades den personen av precis samma öde som Kaminskij.

Det fanns även andra signaler. Särskilt intressant är ett brev Centralkommittén fått från kamrat Snegov (som f.ö. nyligen återfick sitt goda namn och rykte efter 17 år i straffläger). I sitt brev skriver han:

”Med anledning av att frågan ställts om att återge förre CK-ledamoten Kartvelisjvili-Lavrentiev hans goda namn och rykte, har jag till en representant för KGB överlämnat detaljerade vittnesmål om Berijas roll i samband med åtalet mot Kartvelisjvili och de brottsliga motiv som då vägledde Berija.

Jag anser det nödvändigt att erinra om ett viktigt faktum i denna fråga och att meddela detta till CK direkt, eftersom jag tyckte att det inte var riktigt passande att ta med detta i utredningsmaterialen.

Den 30/10 1931 höll sekreteraren i partiets Transkaukasiska regionkommitté, Kartvelisjvili, ett anförande i RKPs CKs Organisationsbyrå. I sammanträdet deltog alla ledamöter av regionkommitténs byrå – av vilka jag är den ende som ännu är i livet. På detta sammanträde avslutade J.V. Stalin sitt anförande med förslaget att bilda ett sekretariat inom Transkaukasiska regionkommittén, bestående av 1) sekreteraren Kartvelisjvili och 2) Berija (det var första gången i partiets historia som Berija nominerades som kandidat till en ledande partipost). Kartvelisjvili replikerade omedelbart att han känner Berija väl och därför kategoriskt vägrar samarbeta med honom. Då föreslog J.V. Stalin att frågan skulle lämnas öppen och lösas under arbetets gång. Två dagar senare beslöts att Berija skulle börja arbeta på denna ledande post i partiet och att Kartvelisjvili skulle lämna Transkaukasien. Detta kan bekräftas av A.I. Mikojan och L.M. Kaganovitj som var närvarande på detta sammanträde. Den mångåriga fiendskapen mellan Kartvelisjvili och Berija var känd i vida kretsar och sträckte sig långt tillbaka i tiden, ända till den tid då kamrat Sergo [Ordzjonikidze Ö.a] arbetade i Transkaukasien och Kartvelisjvili var Sergos närmaste medarbetare. Denna fiendskap var också tillräcklig anledning för Berija att fabricera ett 'åtal' mot Kartvelisjvili. Det är ganska betecknande att Kartvelisjvili i detta 'åtal' anklagades för ett terrordåd riktat mot Berija”.

I anklagelseakten mot Berija kan vi detaljerat läsa om hans brott. Det behöver dock påminnas om en del punkter, desto mer som kanske inte alla kongressombud läst dokumentet. Här vill jag nämna Berijas summariska, ja, bestialiska rättegång mot Kedrov, Golubjov och dennes fostermor Baturina, vilka försökte uppmärksamma CK på Berijas förrådiska verksamhet. Dessa tre arkebuserades utan dom och rannsakan, domen mot dem föll och antedaterades efter avrättningen. Den gamle kommunisten Kedrov skrev så här i ett brev till CK, adresserat till kamrat Andrejev (som då var sekreterare i CK):

”Ur Lefortovos mörka fängelsecell vädjar jag till er om hjälp. Om ni hör detta fasans skri, gå då inte bara förbi, ingrip till min förmån, hjälp mig att få stopp på denna mardröm av förhör, hjälp mig att avslöja detta misstag.

Jag lider oskyldigt. Tro mig. Tiden kommer att visa det. Jag har varken varit agent eller provokatör arbetande för tsartidens ochrana, eller spion, eller medlem av någon antisovjetisk organisation, vilket jag beskylls för utifrån falska utsagor. Jag har heller aldrig begått några andra brott mot Partiet och Fosterlandet. Jag är en helt obefläckad gammal bolsjevik som ärligt har kämpat i Partiet i snart 40 år för folkets välgång och lycka... Förhørsledarna hotar nu mig, en 62 år gammal man, med ännu värre, grymmare och mer förnedrande åtgärder av fysisk påverkan. De är inte längre i stånd att inse sitt misstag eller medge det olagliga och otillåtna i deras handlingar mot mig. De söker rättfärdiga sig genom att framställa mig som en svuren och oavväpnad fiende och yrkar därför på ännu hårdare repressalier. Men må Partiet veta, att jag är helt oskyldig och att man inte med några medel kommer att kunna göra mig, Partiets trogne son, som är hängiven Partiet in i döden, till något slags fiende.

Men det finns ingen utväg för mig. Jag har inte krafter nog för att avvärja de nya och ännu tyngre slag man tänker utdela mot mig. Dock verkar det finnas gränser för allt. Jag är helt slut. Min hälsa är alldeles förstörd, krafterna och energin sinar, upplösningen närmar sig. Att dö i ett sovjetiskt fängelse med stämpeln föraktad bedragare och fosterlandsförrädare – finns det något hemskare för en hederlig människa? Så fasansfullt! En gränslös bitterhet drar samman hjärtat i kramp. Nej, nej! Det kan inte hända, det får inte hända, ropar jag! Partiet, Sovjetregeringen och folkkommissarie L.P. Berija kommer inte att tillåta, att denna grymma och oåterkalleliga orättvisa verkställs.

Jag är förvissad om dessa grundlösa anklagelser lätt skulle kunna avfärdas vid en lugn rättegång, utan emotionella överdrifter, utan dessa avskyvärda skällsord, utan denna illvilja, utan denna hemska misshandel. Jag tror innerst inne, att sanningen och rättvisan kommer att segra. Jag tror, jag tror”.

Militärkollegiet fann kamrat Kedrov oskyldig till några brott. Trots detta domstolsutslag blev han skjuten på order av Berija. (*Indignerat sorl i salen*).

Berija ordnade också med en mycket grym skenrättegång mot Ordzjonikidzes familj. Varför? Jo, därför att Berija såg Ordzjonikidze som ett hinder i sina lömska förehavanden. Berija rensade vägen, befriade sig från alla människor som skulle kunna tänkas hindra honom. Ordzjonikidze var hela tiden mot Berija och det sa han till Stalin. I stället för att reda ut saken och vidta nödvändiga åtgärder lät han Berija först ta död på Ordzjonikidzes bror och sedan tvinga Ordzjonikidze att skjuta sig. (*Indignerat sorl i salen*).

Sådan var alltså Berija. Partiets Centralkommitté avslöjade Berija kort tid efter Stalins död. Som resultat av en noggrann rättslig undersökning kunde domstol slå fast att Berija hade begått de mest fasansfulla illgärningar och han blev skjuten.

Man kan fråga sig varför Berija, som såg till att tiotusentals parti- och sovjetarbetare mötte sin undergång, inte blev avslöjad redan under Stalins livstid? Han kunde inte avslöjas tidigare bara därför, att han förstod att utnyttja Stalins svagheter, uppmuntrade Stalins känslor av misstänksamhet, agerade alltid till Stalins fulla belåtenhet och kunde fortsätta agera med Stalins fulla stöd.

* * *

Kamrater! Personkulten fick sådana fruktansvärda proportioner huvudsakligen därför, att Stalin själv på allt sätt uppmuntrade sin persons upphöjelse till skyarna. Det finns många fakta som talar för detta. Ett av de mest tydliga exemplen på Stalins omåttliga självberöm och brist på den mest elementära blygsamhet var utgivningen av hans "Kortfattad biografi" som utkom 1948.

Denna bok utgör ett skolexempel på det mest otyglade smicker, på en människas förgudning, Stalins förvandling till ofelbar vis man, den "allra störste av ledare" och "sin tids och alla folks oöverträffade härförare". Ja, det saknades ord nog för att än mer lovprisa Stalins roll och betydelse.

Det finns knappast behov av att citera alla uttrycken för detta kväljande smicker som i en aldrig sinande ström staplades på varandra. Vi kanske bara ska framhålla att de allesammans var godkända och redigerade av Stalin personligen och att vissa av dem skrevs av honom själv i bokens utkast. Vad tyckte då Stalin absolut måste finnas med i denna bok? Kanske ville han genom sin inblandning något stilla den flodvåg av smicker som sköljde över honom från redaktörerna för "Kortfattad biografi"? Nej, ty han förstärkte just de ställen i boken där man, enligt honom, inte nog lovprisade hans förtjänster.

Här några av Stalins utmärkande egenskaper, så som Stalin själv nedtecknat dem i denna biografi:

"I denna kamp mot misstrognas och kapitulans, trotskister och zinovjeviter, buchariniter och kamenjeviter bildades slutligen efter Lenins frånfälle vårt partis ledande kärna ... som försvarade den store Lenins fana, sammansvetsade partiet kring arvet efter Lenin och ledde det sovjetiska folket ut på den breda vägen för landets industrialisering och jordbrukets kollektivisering. Ledare för denna kärna och partiets och statens ledande kraft var kamrat Stalin". Och det skriver Stalin själv! Vidare tillägger han: "Trots att Stalin mästertligt fullgjorde uppgiften som partiets och folkets ledare med fullt stöd av hela sovjetfolket, tillät han sig inte ens skuggan av självgodhet, högfärd, egenkärlek i sin verksamhet".

Var och när har någon ledare någonsin kunnat förhållas sig själv på detta sätt? Är detta verkligen värdigt en ledare av marxist-leninistisk typ? Nej. Det var just detta Marx och Engels så kraftfullt motsatte sig. Det var just detta som Vladimir Iljitsj Lenin alltid så skarpt fördömde.

I bokens utkast fanns den här frasen: ”Stalin – det är dagens Lenin”. Stalin ansåg tydligen att den frasen inte var klargörande nog och gjorde därför om den som följer: ”Stalin – är en värdig efterträdare till Lenin, eller som man bland folk redan säger, Stalin – det är dagens Lenin”. Jo, det var mycket starkt sagt – men inte av folket, utan av Stalin själv. Det går att anföra mängder av liknande exempel på denna självgodhet, fraser som Stalin på eget bevåg förde in i bokens utkast. Särskilt ihärdigt slipade han på formuleringar som gällde lovprisandet av hans militära genialitet, hans talanger som härförare.

Jag tillåter mig att anföra ytterligare ett inpass som Stalin gjorde angående sin egen militära genialitet:

”Kamrat Stalin – skriver han själv – vidareutvecklade den avancerade sovjetiska militärvetenskapen. Stalin utarbetade teser om permanent verkande faktorer som avgör krigets förlopp, om aktivt försvar och lagarna för motoffensiv och offensiv, om samverkan mellan olika stridande förband och den militära stridstekniken under moderna krigsförhållande, om den roll stora mängder stridsvagnar och flyg spelar i det moderna kriget, om artilleriet som det mäktigaste vapenslaget. I olika etapper av kriget fann den stalinska genialiteten de riktiga lösningarna som helt och fullt tog i beaktande lägets alla särskilda omständigheter”. (*Rörelse i salen*).

Vidare skriver Stalin själv: ”Stalins militära konst visade sig i såväl försvars- som i anfallsstrider. Med genialt skarpsinne genomskådade kamrat Stalin fiendens planer och slog dem tillbaka. De stora strider där de sovjetiska trupperna leddes av kamrat Stalin förkroppsligar lysande exempel på operativ krigskonst”. Det var alltså så här Stalin förhärligades i sin egenskap av fältherre. Men av vem? Jo, av Stalin själv, dock inte längre som härförare, utan som författare/redaktör, så som en av de allra viktigaste upphovsmännen till sin egen skrytsamma biografi.

Sådana är fakta, kamrater. Vi måste klart säga att det handlar om skamliga fakta.

Ytterligare ett faktum ur Stalins ”Kortfattad biografi”. Vi vet att en kommission inom Centralkommittén arbetade med att sammanställa ”Kortfattad historia för Sovjetunionens kommunistiska parti (b)”. Detta av personkult genomsyrade verk, sammanställdes av ett visst författarkollektiv. Det förhållandet återgavs så här med följande formulering i utkastet till Stalins ”Kortfattad biografi”:

”En kommission inom RKP(b)s Centralkommitté arbetade ledd av kamrat Stalin, under hans personliga och synnerligen aktiva deltagande, med att sammanställa ’Kortfattad historia för Sovjetunionens kommunistiska parti (b)’”.

Stalin var dock inte nöjd med den formuleringen och i "Kortfattad biografi" har den därför bytts ut mot följande:

"År 1938 utkom 'Kortfattad historia för Sovjetunionens kommunistiska parti (b)' skriven av kamrat Stalin och godkänd av en kommission inom RKP(b)s CK".

Vad finns här mer att tillägga? (*Livlighet i salen*). Som ni ser genomgick verket en förbluffande omvandling, från att ha varit en bok skriven av ett kollektiv till ett verk skrivet enbart av Stalin. Det finns väl knappast behov av att prata om hur och varför denna omvandling ägde rum.

En rättmätig fråga måste ställas: Om Stalin verkligen författade denna bok, varför var han då tvungen lovprisa personen Stalin på detta sätt och i praktiken förvandla vårt partis ärorika historia under tiden efter oktoberrevolutionen till enbart en bakgrund för det "stalinska geniets" stordåd? Kan man verkligen i denna bok återfinna några värdiga avtryck från partiets ansträngningar för att omvandla landet i socialistisk riktning, för att bygga upp ett socialistiskt samhälle, för landets industrialisering och kollektivisering och andra åtgärder som omsattes av vårt parti orubbligt följande den väg Lenin hade utstakat?

I boken talas mest bara om Stalin, om alla hans framträdanden och anföranden. Allt, utan minsta lilla undantag, är i denna bok förknippat med Stalins namn.

Och när då Stalin själv förklarar, att just han har skrivit denna bok om partiets historia, så kan ju hans utsago bara framkalla förvåning och oförståelse: Kan verkligen en marxist-leninist skriva om sig själv på detta sätt, så väldeliga blåsa upp kulten kring sin egen person och höja sig själv så till skyarna?

Eller låt oss nämna frågan om Stalinpriserna. (*Rörelse i salen*). Inte ens tsarerna instiftade premier uppkallade efter sig själva.

I texten till Sovjetunionens nationalhymn gillade Stalin mest den passage där det inte sägs ett ord om kommunistiska partiet, men där man i stället lovsjunger Stalin på det mest exempellösa sätt: "Vi fostrats av Stalin till trohet mot folket, han oss inspirerat till arbete och hjältedåd".

Hela vårt stora leninska partis enormt omfattande skolande, ledande och inspirerande verksamhet tillskrivs i dessa hymnens två strofer en enda person – Stalin. Detta är naturligtvis klara avsteg från marxismen-leninismen och ett uppenbart hån mot och förringande av partiets roll. Som en upplysning till er vill jag nämna, att CKs presidium redan fattat beslut om att det ska skrivas en ny text till nationalhymnen, en text som på ett bättre sätt ska avspegla folkets roll, ska avspegla partiets roll. (*Stormande, långvariga applåder*).

Var det verkligen utan Stalins vetskap som många stora företag och städer döptes om och fick hans namn? Var det verkligen utan hans vetskap som det över hela

landet restes statyer av Stalin och monument tillägnade Stalin? Som Stalin ”redan under sin livstid föräradades minnesmärken”?

Det är ett känt faktum, att Stalin själv den 2 juli 1951 signerade ett beslut från Sovjetunionens Ministerråd som sade, att det vid Volga-Don-kanalen skulle uppföras en monumental skulptur föreställande Stalin, samt att han 4 september samma år gav order om, att det för bygget av detta monument skulle reserveras 33 ton koppar. Den som varit i Stalingrads närhet har säkert sett denna jättestaty resa sig över nejden – och det dessutom på en plats dit det sällan kommer folk. Men på denna anläggning slösades massor av pengar bort, samtidigt som många sovjetmedborgare ännu åratal efter kriget tvingades bo i jordkulor.

Döm själva – hade Stalin rätt när han i sin biografi skrev att han inte tillät sig ”ens skuggan av självgodhet, högfärd, egenkärlek”? Samtidigt visade Stalin föga respekt för Lenins minne. Det är ingen tillfällighet att Sovjetpalatset, som var tänkt att bli ett äreminne över V.I. Lenin – och för vilket byggbeslut togs för mer än 30 år sedan – aldrig blev byggt och att frågan bordlades gång på gång tills den föll i glömska. Det förhållandet måste rättas till och Vladimir Iljitj Lenin få sitt minnesmärke! (*Stormande, långvariga applåder*).

Jag kan heller inte underlåta att nämna det beslut sovjetregeringen tog 14 augusti 1925 om att inrätta ett Leninpris för vetenskapliga arbeten. Beslutet blev offentliggjort i pressen, men något Leninpris finns fortfarande inte. Det är också en sak vi måste rätta till. (*Stormande, långvariga applåder*).

På grund av vissa metoder – vilka jag redan berört idag genom att nämna ett antal fakta, exvis från boken ”Kortfattad biografi” – var det under Stalins levnad som om Lenin bara hade varit en andraplansfigur i socialistiska Oktoberrevolutionen. I många spelfilmer och i en del skönlitteratur framställs Lenin på ett felaktigt sätt så att hans roll och betydelse medvetet nedvärderas.

Stalin var mycket förtjust i att titta på spelfilmen ”Det oförglömliga året 1919”, där han själv framställs stående på fotsteget i ett framrusande pansartåg och nästan bara med hjälp av sin sabel krossar fienden. Må Kliment Jefremovitj, vår käre vän, ta mod till sig och skriva sanningen om Stalin, för han vet ju hur den verkliga Stalin krigade. Naturligtvis är det inte så lätt för kamrat Vorosjilov att börja, men det vore bra om han gjorde det. Det skulle alla gilla – hela folket, hela partiet. Och även barnbarnen skulle tacka för det. (*Långvariga applåder*).

När det beskrivs vad som hände under Oktoberrevolutionen och inbördeskriget, har dessa händelser i en rad fall framställts som att Stalin skulle ha spelat huvudrollen, som att han överallt och allerstädes fick lära Lenin vad som måste göras. Men detta är ju rent förtal mot Lenin! (*Långvariga applåder*).

Troligen syndar jag inte mot sanningen om jag säger, att 99 procent av här närvarande knappt visste vem Stalin var eller hade hört talas om honom före 1924,

medan alla i landet kände Lenin – hela partiet kände honom, hela folket, från minsta barn till vuxen! (*Stormande, långvariga applåder*).

Vi måste resolut granska allt detta, så att V.I. Lenins roll och vårt kommunistiska partis och sovjetfolkets stordåd, detta kreativa och skapande folk, återfår sin rättmätiga plats i historien, i litteraturen, i konsten. (*Applåder*).

* * *

Kamrater! Personkulten bidrog i hög grad till att det i den inre partiverksamheten och på ekonomins område spreds fördärvbringande arbetsmetoder, som gav upphov till grova brott mot den inre partidemokratin och sovjetdemokratin, till ett rent administrerande och till olika slags förvrängningar, till att brister sopades under mattan och till att verkligheten skönmålades. Som resultat av detta har fick vi rätt så många tallriksslickare, hallelujaropare och ögontjänare.

Vi kan heller inte undgå att göra det konstaterandet, att resultatet av de många gripandena av parti- och sovjetarbetare och ekonomer blev, att många av våra kadrer började arbeta med större osäkerhet, att ta det försiktigt, att frukta t.o.m. sin egen skugga, att rädas det nya, varför de också allt mera sällan tog egna initiativ i arbetet. Eller ta besluten som fattades i parti- och sovjetorganen. De började allt mer bli rena schabloner, ofta utan varje hänsyn till det konkreta läget. Det gick så långt, att inlägg som gjordes av partiarbetare och andra ledande funktionärer på även de allra minsta möten och sammankomster gällande t.o.m. helt bagatellartade frågor, gjordes enligt färdigskrivna mall. Allt detta fick till följd, att det fanns stor risk för att en fusion mellan staten och hela parti- och sovjetarbetet skulle äga rum, dvs, att en byråkratiserad apparat skulle ta över hela denna verksamhet.

Att Stalin levde isolerad från livet, att han inte kände till sakernas verkliga tillstånd, kan åskådliggöras med hans ledning av jordbruket. Var och en som det minsta lilla intresserade sig för läget i landet såg ju hur illa ställt det var med lantbruket, men Stalin märkte ingenting. Pratade vi med honom om det?

Jo, det gjorde vi, men vi fick aldrig hans stöd. Hur kom det sig? Jo, för att Stalin aldrig reste någonstans, han träffade varken arbetare eller kollektivjordbrukare och visste inte hur lägel var lokalt ute på landet. Sitt eget land och landets jordbruk såg han bara via spelfilmer. Men dessa filmer visade ju endast skönmålningar, visade endast livet på landet i ljusa färger. Livet i kollektivjordbruken framställdes i många spelfilmer som om böndernas bord dignade av kalkoner och gäss. Tydligt trodde Stalin att livet på landet verkligen såg ut på detta sätt.

Vladimir Iljitj Lenin hade en helt annan syn på livet, han hade alltid täta kontakter med folket, tog emot fattigbönder, höll ofta tal på fabriker och verkstäder, reste på landsbygden, hade samtal med bönderna.

Stalin avskärmade sig från folket, han reste ingenstans. Och så fortsatte det i årtionden. Hans sista resa ut på landet ägde rum i januari 1928, då han åkte till Sibirien för att prata om spannmålsförsörjningen. Hur skulle han kunna veta hur läget var på landsbygden? När vi i ett av samtalen berättade för honom att läget på landsbygden är svårt, att det är särskilt illa ställt med produktionen av kött och andra animaliska produkter, tillsatte han genast en kommission som fick i uppdrag att komma med ett beslutsunderlag i frågan. Utredningen gick under namnet ”Åtgärder för en fortsatt utveckling av kreatursuppfödningen i kollektiv- och statsjordbruken”. Vi utarbetade förstas ett beslutsunderlag.

Våra förslag den gången kunde naturligtvis inte inbegripa alla möjligheter, men vi kunde ändå påvisa vissa vägar för att utveckla kreatursuppfödningen. Vi föreslog bl.a. en höjning av de statliga uppköpspriserna på animaliska produkter för att sålunda öka den materiella stimulansen och intresset bland kollektivjordbrukarna, de anställda vid maskin- och traktorstationerna och statsjordbruken för att utveckla sin kreatursuppfödning. Men det förslag till åtgärder som vi hade utarbetat, blev inte antaget och i februari 1953 blev ett beslut i frågan skjutet på framtiden.

Inte bara det – Stalin föreslog också att vi skulle höja beskattningen av landets kollektivjordbruk och kollektivjordbrukare med 40 miljarder rubel, eftersom bönderna – enligt honom – var så burgna att det räckte för en bonde att sälja en enda höna för att kunna betala hela sin statliga skatt. Tänk er bara vad denna skattehöjning skulle ha betytt! Denna summa – 40 miljarder – var mer än vad bönderna fick ut för allt som de sålde till staten på ett år! År 1952 fick ex.vis kollektivjordbruken och kollektivjordbrukarna ut totalt 26 miljarder 280 miljoner rubel för alla produkter som det året uppköptes av staten.

Var då Stalins förslag grundat i några som helst fakta? Naturligtvis inte. Han var i dessa fall helt ointresserad av fakta och siffror. Om Stalin sade någonting så var det bara det han sade som gällde, ty han var ju ett ”geni” och ett geni behöver inte räkna, det räcker för honom att bara flyktigt titta på en sak, för att han omedelbart ska kunna säga: så här är det! Han sade sitt ord, varefter alla andra skulle upprepa det i talkör och dessutom bli hänförda över hans vishet.

Men vad fanns det för vishet i hans förslag att öka beskattningen av lantbruket med 40 miljarder rubel? Absolut ingenting, eftersom förslaget inte utgick från en realistisk verklighetsuppfattning, utan var produkten av en från livet isolerad människas fantasifoster... Idag försöker vi inom jordbruket bit för bit kravla oss ur detta svåra läge. Vi gläds över att många av 20:e partikongressens ombud sagt i sina inlägg, att det finns alla möjligheter för oss att uppfylla sjätte femårsplanens målsättningar för kreatursuppfödningen – och då inte på fem, utan på 2-3 år. Vi förvissade om att den nya femårsplanens målsättningar kommer att kunna uppfyllas. (*Långvariga applåder*).

Kamrater! När vi nu tar en hård kamp mot den personkult som under Stalins liv var så vida spridd, pratar om många av personkultens negativa företeelser så som direkt stridande mot marxismen-leninismens anda, kanske en del människor ställer sig frågan: Men hur är detta möjligt, Stalin stod ju i spetsen för partiet och landet i 30 års tid och under hans ledning uppnådde vi stora segrar – kan någon förneka detta? Jag anser att frågan kan ställas sålunda bara av människor vilka är helt förblindade och hopplöst hypnotiserade av personkulten, vilka inte förstår revolutionens och sovjetstatens väsen, vilka inte på ett riktigt, på ett leninskt vis, inser partiets och folkets roll i sovjetsamhällets utveckling.

Det var arbetarklassen som i förbund med fattigbönderna och med stöd av mellanböndernas genomförde revolutionen, det var folket som genomförde den under bolsjevikpartiets ledning. Lenins stora förtjänst består däri att han bildade arbetarklassens kämpande parti, att han utrustade detta parti med en marxistisk uppfattning om lagarna för samhällsutvecklingen, med en lära om proletariats seger i kampen mot kapitalismen, att han härdade partiet i den eld som tändes i folkmassornas revolutionära strider. I dessa strider försvarade partiet konsekvent folkets intressen, blev dess erfarna ledare och ledde det arbetande folket fram till makten, till skapandet av världens första socialistiska stat.

Ni minns säkert Lenins kloka ord om att sovjetstaten styrka sitter i massornas medvetenhet, att det är miljoner och tiotals miljoner människor som nu skapar historien. Det är partiets organisatoriska arbete, detta arbete i mångtliga lokala organisationer, vårt stora folks själupoffrande arbete som vi har att tacka för våra historiska segrar. Segrarna är resultatet av folkets och partiets till sin omfattning enorma verksamhet i dess helhet och är ingalunda frukten bara av en enda persons – Stalins – ledarskap, så som saken försökte framställas tidigare, under den period då personkulten blommade som värst.

Om vi närmar oss kärnan i denna fråga på ett marxistiskt vis, på ett leninistiskt vis, så måste vi klart deklarerat, att den ledningspraxis som utmärkte Stalins sista levnadsår utgjorde ett allvarligt hinder för sovjetsamhällets utveckling. Stalin kunde under många månader förhålla behandlingen av för partiet och landet mycket viktiga och brådskande frågor. Under Stalins ledning hamnade våra fredliga relationer till andra länder ofta i fara, eftersom enväldiga beslut kunde framkalla och också framkallade allvarliga förvecklingar.

Under senare år, då vi befriat oss från personkultens fördärvbringande praxis och vidtagit en rad åtgärder på det inrikes- och utrikespolitiska planet, märker alla hur aktiviteten växer praktiskt taget inför våra ögon, hur de breda arbetande massornas kreativitet ökar och hur gynnsamt allt detta påverkar hela vårt ekonomiska och kulturella utvecklingsarbete. (*Applåder*).

En del kanske ställer frågan: Åt vilket håll tittade egentligen alla ledamöter av CKs Politbyrå, varför tog ni inte kamp mot personkulten på den tiden det begav sig, utan tar upp frågan först nu? Främst bör man hålla i minnet, att Politbyråns ledamöter betraktade dessa frågor på olika sätt under olika perioder. I början gav många Stalin sitt aktiva stöd, då de ansåg honom vara en av de största marxisterna och för att hans logik, kraft och viljestyrka i hög grad påverkade kadrerna och partiet.

Det är välkänt att Stalin efter V.I. Lenins död och då särskilt under de första åren, aktivt stred för leninismen, mot alla förvanskare av och fiender till den leninska läran. Utgående från Lenins lära utvecklade partiet under ledning av sin Centralkommitté ett omfattande arbete för en socialistisk industrialisering av landet, för en kollektivisering av lantbruket och för att genomföra en verklig kulturrevolution. På den tiden vann Stalin popularitet, sympati och stöd. Partiet tvingades bekämpa alla som försökte få landet att lämna den enda riktiga leninska vägen – slåss mot trotskister, zinovjeviter och högeravvikare, de bucharinitiska nationalisterna. Den kampen var nödvändig.

Men senare började Stalin missbruka makten, började göra upp räkningen med framträdande parti- och statsrepresentanter, började tillämpa terrormetoder mot helt vanliga, hederliga sovjetmedborgare. Som jag tidigare nämnt, var det just sådana metoder som kom till användning mot många framträdande representanter för partiet och staten, sådana som Kosior, Rudzutak, Eiche, Postysjev och många fler.

Varje försök att motsätta sig Stalins ogrundade misstänksamhet och grundlösa beskyllningar bemöttes med repressalier mot den protesterande. Historien med kamrat Postysjev är i detta sammanhang mycket lärorik. En gång, då Stalin vid ett samtal visade sitt djupa och öppna missnöje med Postysjev, kastade han ur sig frågan: – Och ni då, vad är ni för en? Med fast röst och sin karakteristiska ukrainska brytning svarade Postysjev: – Bolsjevik, kamrat Stalin, bolsjevik! Hans svar uppfattades först som bristande respekt för Stalin, därefter som en fientlig handling mot honom och svaret ledde slutligen till Postysjevs undergång efter att han utan varje rimligt bevis hade förklarats vara en "folkfiende".

Det läge som rådde på den tiden var ofta föremål för samtal jag då hade med Nikolaj Alexandrovitj Bulganin. En gång när bara vi två åkte bil tillsammans, berättade han följande: – Ibland när man åker till Stalin, dit man har kallats som vän, inställer sig följande fråga medan man sitter där hos honom: Vart tänker dom köra mig ikväll – hem eller till fängelset?

Självklart ställde sådana omständigheter varje ledamot av Politbyrå i ett svårt läge. Om man dessutom kommer ihåg att Centralkommittén på senare år faktiskt aldrig sammankallades till plenarmöten och att Politbyrå bara träffades sällan och helt slumpmässigt, förstår var och en hur svårt det var för någon av Politbyråns ledamöter att säga sin mening angående någon orättfärdig eller felaktig åtgärd, eller att

tala om uppenbara misstag och brister i partiledningens praxis. Som jag redan konstaterat tog Stalin många beslut enväldig eller genom att ledamot efter ledamot utfrågades av Stalin, men utan varje som helst kollektiv diskussion.

Vi känner alla till politbyråledamoten, kamrat Voznesenskij's sorgliga öde, hur han föll offer för Stalins repression. Kännetecknande är att beslutet om att sparka honom ur Politbyrå aldrig diskuterades i något forum, utan togs efter att Stalin utfrågat ledamöterna. Genom en likadan rundfråga sparkades även kamraterna Kunznetsov och Rodionov från sina poster. Politbyråns roll minskade kraftigt och hela dess arbete desorganiserades genom att det på Stalins förslag utsågs olika slags kommissioner inom Politbyrå. De kallades "femman", "sexan", "nian", "tjan" osv.

Här är t.ex. ett beslut i Politbyrå från 3 oktober 1946:

"Förslag från kamrat Stalin.

1. Att ge Politbyråns Kommission för utlandsärenden (sexan) i uppdrag att förutom utrikesfrågor framgent även arbeta med frågor rörande den inhemska utvecklingen och inrikespolitiska frågor.

2. Att komplettera sexan med ordföranden i Sovjetunionens Gosplan, kamrat Voznesenskij samt att i fortsättningen kalla kommissionen sjuan.

Sekreteraren i Centrala verkställande utskottet Stalin".

Vad är detta för en passionerad kortspelares terminologi? (*Skratt i salen*). Klart är dock att bildandet av sådana utskott – femman, sexan, sjuan, nian osv – inom Politbyrå, allvarligt undergrävde principen om en kollektiv ledning. Detta system fungerade nämligen så, att vissa av Politbyråns ledamöter på det sättet hamnade vid sidan om beslutsfattandet i viktiga frågor.

En av vårt partis äldsta medlemmar, Kliment Jefremovitj Vorosjilov, ställdes sålunda i en fullkomligt oacceptabel situation. Under en följd av år berövades han faktiskt rätten att delta i Politbyråns arbete. Stalin förbjöd honom stundom att visa sig på Politbyråns sammanträden och han förvägrades få beslutsunderlag. När Politbyrå sammanträdde och kamrat Vorosjilov visste om det, ringde han varje gång upp Stalin och frågade om han fick komma till sammanträdet. Ibland fick han det, men varje gång uttryckte Stalin sitt djupa missnöje med denna begäran. Som följd av sin extrema misstro och misstänksamhet hade Stalin kommit fram till den gemena och skrattretande misstanken, att Vorosjilov är brittisk agent. (*Skratt i salen*). Just det – brittisk agent! I hans hem installerades en speciell apparat för avlyssning av hans samtal. (*Indignerat sorl i salen*).

På samma sätt beslöt Stalin helt enväldigt att beröva även en annan ledamot av Politbyrå, Andrej Andrejevitj Andrejev, hans rätt att närvara på Politbyråns sammanträden. Här var det frågan om det mest ohämmade godtycke. Eller ta CKs första plenarmöte efter 19:e kongressen, då Stalin talade och inför denna församling

gav en personbeskrivning om två av vårt partis äldsta medlemmar, nämligen Vjatjeslav Michailovitj Molotov och Anastas Ivanovitj Mikojan och riktade helt grundlösa anklagelser mot dem. Om Stalin hade varit kvar i partiledningen ytterligare några månader är det möjligt att kamraterna Molotov och Mikojan inte hade kunnat hålla några tal här på denna kongress.

Stalin hade tydligen planer på att ordna en skenrättegång mot Politbyråns äldsta ledamöter. Hans förslag efter 19:e kongressen om att välja ett CK-presidium bestående av 25 personer hade uppenbarligen syftet att göra sig av med Politbyråns äldre ledamöter och att lansera mindre erfarna som alltid skulle vara beredda att lovprisa honom. Man kan t.o.m. förutsätta, att förslaget kom till som en första åtgärd för att fysiskt förinta Politbyråns äldre ledamöter och därmed göra sig kvitt alla vittnen till de för Stalin obehagliga handlingar varom vi nu redogör för.

Kamrater! För att inte det förgångnas misstag ska kunna återupprepas bekämpar Centralkommittén beslutsamt personkulten. Vi anser att Stalin höjdes till skyarna på ett helt orimligt sätt. Utan tvivel hade Stalin tidigare stora förtjänster inför partiet, arbetarklassen och den internationella arbetarrörelsen. Allt detta kompliceras emellertid av att det vi tidigare berört, skedde under Stalins tid vid makten, under hans ledning och med hans tillåtelse, varvid han var förvissad om att allt detta var nödvändigt för att vi skulle kunna försvara det arbetande folkets intressen mot klassfiendens konplotter och mot angreppen från det imperialistiska lägret. Han betraktade allt detta utifrån synvinkeln att det gällde försvaret av arbetarklassens intressen, gällde det arbetande folkets intressen, gällde vårt intresse av att socialismen och kommunismen skulle segra.

Vi kan inte säga att detta var en dåres handlingar. Han ansåg att det måste handlas just på detta sätt för att kunna hävda partiets och det arbetande folkets intressen, för att kunna försvara revolutionens landvinningar. Detta är den verkliga tragedin!

Kamrater! Lenin underströk ofta, att enkelhet är en oförytterlig egenskap för en verklig bolsjevik. Lenin själv var ett levande exempel på den största enkelhet. Vi kan inte påstå att vi själva alltid lever som den store Lenin lärde oss genom sitt exempel. Det räcker kanske om jag nämner att mångtaliga städer, fabriker och verkstäder, kollektiv- och statsjordbruk, sovjet- och kulturinstitutioner – med om man säger privategendomens rätt – har förärats namn efter den ena eller andra parti- eller statsledaren, varav en del dessutom lever i högönsklig välmåga. Det är också en sak som behöver rättas till. (*Applåder*).

Men allt det här måste göras med förstånd, utan stress. Centralkommittén behöver diskutera dessa frågor och reda ut dem ordenligt, så vi slipper göra oss skyldiga till några misstag och överdrifter. Jag minns hur vi i Ukraina fick reda på att Kosior hade gripits. Radio Kiev inledde vanligtvis sina sändningar med påannonsern "Här är radiostationen Kosior, Radio Kiev". Men så en vacker dag hade plötsligt Kosiors

namn försvunnit ur påannonserna. Och alla förstod att något allvarligt måste ha hänt Kosior, att han sannolikt hade blivit arresterad. Så om vi nu överallt börjar ta ner skyltar och döpa om, får folk kanske för sig, att de kamrater vars namn företag, kollektivjordbruk eller städer burit, råkat ut för någonting mycket allvarligt och att de nog blivit arresterade. (*Munterhet i salen*).

På vilket sätt mäter man hos oss en ledares auktoritet och betydelse? Jo, genom att så och så många städer, fabriker eller verkstäder, så och så många kollektiv- och statsjordbruk har uppkallats efter den ledaren. Börjar det inte bli dags att göra oss av med detta slags ”privatägande” och så att säga åter nationalisera fabriker och verkstäder, kollektiv- och statsjordbruk? (*Skratt, applåder, bravorop*). Det vore till fördel för vår sak. Personkulten ger sig ju till känna även i dylika fakta.

Vi måste förhålla oss med största allvar till frågan om personkulten. Den här frågan kan inte föras utanför partiets ramar, än mindre ut i pressen. Det är just därför vi lämnar denna rapport under en sluten kongresssession. Vi måste kunna sätta en gräns, inte låta våra fiender känna skadeglädje, inte slicka våra sår inför öppen ridå. Jag tror att alla kongressombud uppfattar detta rätt och uppskattar de vidtagna åtgärderna. (*Stormande applåder*). Kamrater! Vi måste resolut och en gång för alla detronisera personkulten, komma fram till adekvata slutledningar såväl på det ideologiska och teoretiska området som i det praktiska arbetet. För detta krävs:

För det första, att på bolsjevikiskt manér fördöma och utrota personkulten, så som främmande för marxismen-leninismens anda, oförenlig med principerna för partiets ledning och normerna för partilivet, att föra en skoningslös kamp mot alla och allehanda försök att återuppliva personkulten i dess ena eller andra form. Vidare att i hela vårt parti återuppta och konsekvent genomföra ett ideologiskt skolningsarbete kring det viktigaste i marxismen-leninismen, dvs om folket som historiens drivkraft, som skaparen av mänsklighetens alla materiella och andliga värden, om det marxistiska partiets avgörande roll i den revolutionära kampen för samhällets omdaning och för kommunismens seger.

I detta sammanhang måste vi utföra ett omfattande arbete för att utifrån marxist-leninistiska infallsvinklar kritiskt granska och rätta till vitt spridda men felaktiga meningar, sammanhängande med personkulten, inom de historiska, filosofiska, ekonomiska och andra vetenskaperna, liksom inom litteratur och konst. Den närmaste tiden måste vi i synnerhet arbeta hårt för att med all vetenskaplig objektivitet sammanställa en fullvärdig marxistisk lärobok om vårt partis historia, läroböcker om sovjetsamhällets historia, böcker om inbördeskrigets och Stora fosterländska krigets historia.

För det andra, att konsekvent och ihärdigt fortsätta det arbete partiets CK utfört på senare år för att alla partiets organisationer, uppifrån och ner, strängt skall iaktta de leninska principerna för partiets ledning och framförallt den högsta av alla principer

– det kollektiva ledarskapet, samt efterleva partilivets normer i enlighet med partistadgarna och utveckla kritik och självkritik inom partiet.

För det tredje, att till fullo återupprätta de leninska principerna för socialistisk sovjetdemokrati så som den är inskriven i Sovjetunionens konstitution och bekämpa maktmissbrukande personers godtycke. Vi måste fullständigt få slut på alla kränkningar av den revolutionära socialistiska rättsuppfattningen, sådana vilka ägde rum under en lång följd av år som resultat av personkultens negativa följder.

Kamrater! Sovjetunionens kommunistiska partis 20:e kongress har med ny styrka demonstrerat vårt partis obrottsliga enighet, dess uppslutning kring sin Centralkommitté, dess beslutsamhet att fullgöra sina stora uppgifter i bygget av kommunismen. (*Stormande applåder*).

Det faktum att vi nu, i full omfattning, ställer de principiella frågorna om att övervinna den för marxismen-leninismen främmande personkulten och att röja ur vägen alla de svåra konsekvenser den förde med sig, säger också vilken stor moralisk och politisk styrka vårt parti besitter. (*Långvariga applåder*).

Vi är fullt övertygade om att vårt parti, utrustat med de historiska besluten från sin 20:e kongress, kommer att kunna leda sovjetfolket längs den leninska vägen till nya framgångar och nya segrar! (*Stormande, långvariga applåder*).

Leve vårt partis segerrika fana – leninismen! (Stormande, långvariga applåder övergående i ovationer, alla reser sig).

* * *

Texten hämtad ur boken

Svet i teni "Velikava desjatiletija". N.S. Chrusjtjov i jevo vremja ("Det stora decenniets" ljus och skuggor. N.S. Chrusjtjov och hans tid) Förlaget Lenizdat 1989

www.hrono.ru/dokum/doklad20.html

Översättning: Kjell Berglund

Lästips

Chrusjtjov: [Arvet efter Stalin](#) (1970) ur *Chrusjtjov minns*
["Övervinnandet av personkultens följder..."](#) ur Chrusjtjovs verksamhetsberättelse vid 22:a partikongressen 1961

Isaac Deutscher: [Chrusjtjov om Stalin](#) (1956).

Martin Fahlgren: [Chrusjtjovs tal 50 år](#)

Wolfgang Leonhard: [Sovjet i omvandling 1952-1956](#). Se särskilt kapitlet "Chrusjtjovs hemliga tal"

Roy Medvedev: [Tjugonde partikongressen – Före och efter](#)

[Kina, Albanien och Sovjetunionen 1956-57](#). Om relationerna mellan KKP, AAP och SUKP under åren efter Chrusjtjovs tal.